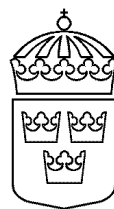

Riksdagens protokoll

2003/04:28

Fredagen den 14 november

Kl. 09.00 – 12.29

Protokoll
2003/04:28

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Mikaela Valtersson* (mp) avsagt sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet

Talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Yvonne Ruwaida som suppleant i utrikesutskottet.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet
Yvonne Ruwaida

3 § Meddelande om ändrad vöreringstid och ändringar i ärendepplanen

Ett meddelande om ändrad vöreringstid *torsdagen den 20 november* och ändringar i ärendepplanen *onsdagen den 19, torsdagen den 20 och onsdagen den 26 november* hade delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:90

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:90 av Ulrik Lindgren om statliga bidrag till vissa kommuner för LSS-kostnader

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 november 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 10 november 2003

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2003/04:56 om romska kvinnor i Slovakien

Anf. 1 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Cecilia Wikström har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av de uppgifter om tvångssterilisering och kränkande behandling av romska kvinnor i Slovakien som hon pekar på, samt om jag är beredd att låta Sverige agera som värdland för en internationell konferens om sexuell och reproduktiv hälsa till vilken EU:s nya medlemsländer inbjuds att delta.

Låt mig börja med att bekräfta att regeringen från flera källor har nåtts av uppgifter om omfattande tvångssteriliseringar av romska kvinnor i Slovakien utförda efter landets självständighet 1993. Om uppgifterna är korrekta visar de på allvarliga kränkningar av dessa kvinnors rättigheter.

Misstankarna förnyades för ett knappt år sedan då en slovakisk NGO publicerade en rapport med vittnesmål från 110 romska kvinnor som hävdade att de hade steriliserats utan sin vetskap eller informerat medgivande. Rapporten redovisar även flera andra exempel på kränkande behandling av romska kvinnor inom sjukvården.

Efter reaktioner på dessa uppgifter från bland annat EU och Europarådet har den slovakiska regeringen utrett påståendena, dels genom en expertgrupp som tillsatts av hälsoministeriet, dels med hjälp av åklagarmyndighetens utredning. Den slovakiska regeringen behandlade den 29 oktober hälsoministeriets och åklagarmyndighetens rapporter. Regeringen slog fast att inga fall av sterilisering i strid med gällande lagstiftning har påträffats. Regeringen beslutade dock om en rad uppföljande åtgärder för att stärka lagstiftningen och patientskyddet.

Enligt den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin som Slovakien har anslutit sig till, krävs ett fritt och informerat medgivande, *free and informed consent*, för den här typen av ingrepp.

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter Alvaro Gil-Robles har granskat anklagelserna och i en rapport utfärdat rekommendationer till den slovakiska regeringen. Kommissionären drar slutsatsen att det är rimligt att anta att steriliseringar har ägt rum utan kvinnornas

informerade medgivande, särskilt i östra Slovakien. Det finns inte anledning att anta att regeringen aktivt uppmuntrat steriliseringar, men trots detta anser kommissionären att regeringen bär ett ansvar för att inte ha antagit fullgod lagstiftning samt övervakat steriliseringar noggrannare trots att påståenden om tvångssteriliseringar har cirkulerat de senaste tio åren.

Gil-Robles rekommenderar att Slovakien snabbt antar lagstiftning om informerat medgivande och om patienters tillgång till sina journaler, som är förenligt med internationell rätt. Därtill bör regeringen tydligt acceptera sitt objektiva ansvar för att ha underlåtit att se till att steriliseringar inte genomfördes utan informerat medgivande och erbjuda snabb, rättvis och effektiv upprättelse. Upprättelsen bör inkludera kompensation och en ursäkt. Varje kvinna bör få välja om hon vill använda sig av regeringens erbjudna upprättelse eller om hon vill gå till domstol i stället.

Den svenska regeringen har i bilaterala kontakter med Slovakien vid upprepade tillfällen framfört hur allvarligt vi ser på dessa uppgifter och vikten av att alla misstankar om brott undersöks på ett klanderfritt och juridiskt korrekt sätt. Det är viktigt för alla berörda personer och myndigheter att full klarhet bringas kring de faktiska förhållandena. Sverige har därtill medverkat till att EU har uppmanat den slovakiska regeringen att anta Europarådets erbjudande om att tillhandahålla relevant och självständig expertis som stöd i det fortsatta arbetet. Så har ännu inte skett.

Den svenska regeringen kommer i den fortsatta uppföljningen i Europarådet att uppmana Slovakien att följa MR-kommissariens rekommendationer och att samarbeta med Europarådet för att säkerställa den nya lagstiftningens förenlighet med internationell rätt. Sverige är även villigt att bistå med egna erfarenheter av den svenska steriliseringsutredningen och på annat sätt bistå för att följa upp Europarådets rekommendationer.

Vad gäller Cecilia Wikströms fråga om en internationell konferens ser jag det som en tänkbar uppföljning inom ramen för Europarådet eller i annat lämpligt forum. Förslaget kräver dock en mer utförlig beredning innan ett slutgiltigt ställningstagande kan göras.

Anf. 2 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Eftersom det är första gången som utrikesministern och jag har tillfälle att mötas i debatt här i kammaren vill jag inleda med att önska lycka till i det fortsatta viktiga arbetet.

Jag vill också tacka för svaret på interpellationen, vars innehåll och innebörd glädde mig väldigt mycket. Ibland är det märkligt, herr talman, vilket genomslag en interpellation kan få ute i samhället. Jag ställde interpellationen till utrikesministern den 24 oktober, och en kort tid därefter mottog jag ett långt brev på många sidor från den slovakiska ambassadören i Stockholm. Brevet innehöll ett utförligt uttalande från den slovakiska regeringen och en åtgärdsplan för hur man i framtiden ska säkerställa att övergrepp, kränkningar i sjukvården och tvångssteriliseringar, som vi i dag talar om, av romska kvinnor inte ska kunna ske i framtiden. Genom detta känns det som att bara denna interpellation har bidragit till att situationen för de romska kvinnorna i östra Slovakien ytterligare har kommit i fokus. Men en bakgrund bör ändå tecknas, ovanpå den som utrikesministern redan har givit.

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

Romerna utgör sedan länge en mycket marginaliserad grupp, framför allt i östra Slovakien. Diskrimineringen av dem är utbredd. De negativa attityderna bland befolkningen i Slovakien är också djupt rotade, så här krävs mycket genomgripande attitydförändringar för att en skillnad ska kunna märkas. Men romers misstro mot icke-romer är också ett problem. Utbildningsnivån bland romer är låg; många är analfabeter. Det har också bidragit till att tvångssteriliseringar har kunnat utföras på det här djupt kränkande viset. Romer är också överrepresenterade bland de nyfattiga och arbetslösa. Detta är givetvis mycket tragiskt.

Utrikesministern har i sitt svar till mig visat att hon delar min bestörtning inför de ohyggliga övergreppen, som på det grövsta har brutit mot de mänskliga rättigheterna. I sitt uttalande medger den slovakiska regeringen att det har förekommit tvångssteriliseringar. Bara det är ett positivt resultat av påtryckningarna från bland annat Sverige under lång tid och ett tecken på att landet inför medlemskapet i EU tar frågan på största allvar.

Besluten och åtgärdsplanen man redogör för angriper problemet på en bred front. Man talar om fortsatta undersökningar och åtgärder inom utbildningsväsendet. Man avslutar med att tala om genomgripande attitydförändringar i hela det slovakiska samhället.

Frågan kvarstår ändå, herr talman, hur och på vilket vis man från den slovakiska regeringen kommer att verkställa de beslut som har fattats. Jag vädjar till utrikesministern att fortsätta att driva på i frågan, påminna om de beslut som den slovakiska regeringen själv har fattat och visa fortsatt intresse för implementeringen av besluten. Frågan är för viktig för att vi ska nöja oss med beslutsprotokoll.

Anf. 3 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Vi alla som har engagerat oss i den här frågan är säkert överens om att det som drabbar dessa kvinnor är ett ohyggligt övergrepp till kropp, till själ och på den personliga integriteten. Dessutom är det ett irreparabelt och livslångt ingrepp, och det gör att livsvärdet sjunker. Det är en grav inskränkning av livets mera fundamentala värden, värden som för de flesta av oss kanske är de viktigaste i livet. Därför ställde jag en fråga till utrikesministern för tre veckor sedan. Jag fick ett fylligt och bra svar för 14 dagar sedan.

Jag har fått samma information som Cecilia Wikström från ambassaden, och med utgångspunkt i den vill jag fortsätta den här diskussionen. På det viset och med interpellationsdebatter och annat tar vi kanske några steg framåt.

I sitt svar talade utrikesministern om att det var viktigt med full klarhet i de faktiska förhållandena. Det är naturligtvis nödvändigt. Man kan inte fatta beslut på grund av rykten eller aldrig så inträngande information.

Utrikesministern talade också om att en förundersökning skulle bli klar i november. Nu är det november, och jag har ett *statement* från Slovakiska republiken, och den följs av en resolution, som Cecilia Wikström berättade om. Den ser ambitiös ut. Jag vet inte om det är densamma som utrikesministern hänvisade till skulle komma i november, eller om det då ska komma ytterligare information.

Men hur som haver innebär resolutioner bara en föresats. Trots det ambitiösa programmet talar man om tillkortakommanden eller – för att använda det till engelska översatta ordet – *shortcomings* när det gäller sterilisering av romska kvinnor. Det finns alltså mycket mer att göra, och det är dessutom bråttom. Dessa *shortcomings* kan äga rum i dag, och de är, som sagt, oåterkalleliga.

Politiken är väldigt ofta saktfärdig, och det måste den vara av demokratiska skäl. Men här är det fråga om övergrepp som förmodligen sker i dag. Därför skulle jag vilja ha en så snabb tidsplan som möjligt från svenska regeringen och dess arbete inom EU. Jag inser att det är den bästa vägen att gå när det gäller dessa övergrepp.

Anf. 4 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Även jag vill tacka för utrikesministerns svar. Det är första gången som utrikesministern och jag möts i kammaren på detta sätt, så även jag vill passa på att lyckönska utrikesministern i hennes viktiga arbete.

Jag ställde en skriftlig fråga om sterilisering av romska kvinnor i Slovakien till den dåvarande utrikesministern Anna Lindh under förra riksdagsåret. Det var i samband med att rapporten från centrumet för reproduktiva rättigheter offentliggjordes. Det svar som jag då fick visade att den svenska regeringen tog dessa uppgifter på stort allvar. Jag tycker även att utrikesministerns svar i dag visar att den svenska regeringen med ett stort engagemang och med en stor kraft kommer att fortsätta att driva dessa frågor.

Precis som de tidigare talarna har sagt handlar detta om kränkningar av några av de mest fundamentala rättigheter som vi har som människor, rätten att kunna bestämma över sin egen kropp, rätten att kunna bli förälder. Den rätten fråntas romska kvinnor genom en tillämpning som antagligen har en lång historisk bakgrund, men som fortgår ända fram till i dag.

Slovakien är ju en ung demokrati som först demokratiserades inom ramen för Tjeckoslovakien och därefter, 1993, blev en fri republik. Redan då blev Slovakien medlem i Europarådet. Från nästa år tar man genom sitt EU-medlemskap ytterligare ett steg till de demokratiska ländernas samarbete i Europa, vilket i sig är ett mycket glädjande steg. Där är det mycket viktigt att Sverige också inom ramen för EU-samarbetet med all kraft fortsätter att uppmärksamma MR-situationen för romska kvinnor i Slovakien.

Utrikesministern pekade i sitt svar på de uppmaningar som har riktats från EU till Slovakien. Jag vill verkligen understryka hur betydelsefullt jag tror att det är att man uppmärksammar dessa frågor såväl inom Europarådet som inom EU.

Vi i Sverige har tyvärr våra egna erfarenheter av hur steriliseringslagstiftning har använts som maktutövning mot marginaliserade och maktlösa människor i samhället. Vi har därför ett ansvar att föra vidare de erfarenheter som vi själva har, men vi har kanske också någonting att lära som kan kasta ljus över vår egen historia när dessa frågor uppmärksammas.

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

Cecilia Wikströms idé om en internationell konferens förtjänar en djupare belysning. Här handlar det om situationen i ett visst land, men marginaliseringen av romer är ju inte ett problem som inskränker sig enbart till Slovakiens östra delar, utan det är ett vidare problem. Att uppmärksamma ämnet sexuell och reproduktiv hälsa med någon ämnesavgränsning inom en bredare kontext vore en intressant idé för regeringen att ta under fortsatta överväganden. Jag vill gärna höra utrikesministerns närmare kommentar om det.

Anf. 5 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det är ingen tvekan om att det har ett värde när även den svenska riksdagen uppmärksammar förhållanden ute i världen. Jag tror att vi kan vara överens om att det har betydelse för vad som händer. Det har säkerligen haft sin betydelse att detta har uppmärksamats av enskilda ledamöter tidigare och under senare tid.

Det finns all anledning för oss att inte släppa taget utan att fortsätta att uppmärksamma frågan. Jag ser också ett oerhört positivt värde i att Slovakien blir medlem av EU och en del av gemenskapen. Inom ramen för detta kan vi på ett mycket nära sätt följa varandras utveckling och diskutera vad som sker med avseende på frågor där förhållandena inte alltid är de bästa. Det är en naturlig uppgift även för regeringen att i detta samarbete fortsätta att bevaka den här frågan och liknande frågor på andra områden.

Till Inger René vill jag säga att den förundersökning som jag talade om är densamma som ni har fått information om.

När det gäller hur vi kan gå vidare med att vidga diskussionen till frågeställningar av liknande slag kanske i första hand när det gäller romer i form av en internationell konferens är det en fråga som det finns anledning att fundera vidare över och se vilka andra intressenter man skulle kunna samarbeta med kring ett sådant initiativ. Det är en fråga som jag tar med mig.

Anf. 6 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Min övertygelse och utrikesministerns övertygelse, som jag nu har hört henne redogöra för, är att den fortsatta EU-integrationen är den framkomliga vägen i ärenden som detta för fortsatt utveckling i EU:s medlemsländer. Och inom kort är Slovakien ett av dessa länder. Det kommer att få betydelse för socialt svaga grupper, för romer och för andra grupper, när man är en del av gemenskapen i den europeiska unionen, däribland givetvis de här kvinnorna som har det väldigt svårt. Romer i allmänhet har det svårt, och kvinnor i synnerhet.

Vårt arbete är att vara föregångsland. Vi ska fortsätta arbeta för att de här grupperna på olika sätt synliggörs. Det har vi att göra i alla tänkbara sammanhang, inte minst i EU. Jag är tacksam för att utrikesministern fortsätter det arbetet.

Den konferens som jag kort har skissat i min interpellation skulle kunna innebära väldigt mycket. Jag har personligen varit i kontakt med romska kvinnor här i Sverige. Ordföranden för dem finns i Göteborg. Hon har berättat att det skulle vara oerhört effektivt för den romska populationen i hela EU om vi som land tog på oss ledartröjan och visade

på att detta händer och hur den framkomliga vägen kan se ut, att helt enkelt vara ett gott exempel.

Jag vill också kort bara nämna att EU-kommissionären för mänskliga rättigheter kom med en egen rapport dagen efter det att den slovakiska regeringen hade gett sitt *statement*. Vad han säger där är ganska intressant, och jag ska återge det, tyvärr på engelska: "It is unlikely to shed full light on the sterilization practices because of the intimidating atmosphere created by law enforcement officials who, throughout the investigation, have threatened and intimidated victims, witnesses and human rights defenders". Det här är väldigt starkt. Han menar alltså att rapporten som den slovakiska regeringen har kommit med i och för sig bejakar att det har hänt, men att det egentligen är mycket, mycket allvarligare.

Än en gång kan vi konstatera att vi har all anledning att fortsätta följa ärendet.

Anf. 7 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Också jag skulle vilja erinra om att vi har någonting att lära av vår egen historia. Vi har ingen anledning att framhålla oss själva som oskyldiga i det här sammanhanget.

För ungefär tio år sedan hade vi här i kammaren en debatt om de övergrepp som begicks på kvinnor här i Sverige ungefär 50 år tillbaka. Även om situationen i Slovakien inte är kongruent med den svenska situationen, har vi säkert något att lära om vi tittar tillbaka på vår historia också inför kommande beslut som vi har att ta eller påtryckningar som vi vill göra, inte bara i Slovakien utan också i andra länder och kanske främst i de forna kommunistiska länder som nu har blivit europeiska länder och som ska in i EU.

Vår uppgift är alltså inte, som jag ser det, att moralisera utan att med alla medel hjälpa dessa unga i dag demokratiska stater för att de så snart som möjligt ska upphöra med dessa övergrepp.

Också jag vill erinra om att i det svar som kom från den slovakiska staten medger man, även om man har ett väldigt fint, och som jag tycker, positivt program med tidsangivelser och annat, att övergrepp förekommer. Jag tycker att man på något sätt måste, antagligen genom EU eller möjligen Europarådet, få klarhet i vad det är för övergrepp som fortfarande äger rum i dag, så att man så snart som möjligt kan komma till rätta med dessa övergrepp.

Jag håller tummarna för ett framgångsrikt arbete för utrikesministern i de här frågorna.

Anf. 8 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag tycker att det ska bli mycket intressant att se hur regeringen arbetar vidare med dessa frågor generellt och inte minst med tanken på en konferens i någon form. Av utrikesministerns svar framgår det att man är beredd att fortsätta pröva frågan, och jag hoppas att det sker i en positiv anda.

Det här är frågor som handlar om gränsöverskridande företeelser. Det är frågan om rätten till sin egen kropp och om de övergrepp som pågår och har pågått mot på olika sätt marginaliserade människor när det gäller rätten till sin egen reproduktion. Det fenomenet stannar inte vid nationsgränser. Vi har därför anledning att dels se vad det finns för kunskaper

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

om situationen i olika länder i dag, dels lyfta fram vår egen historia i självkritisk och ångerfull anda. Det handlar då naturligtvis om att demokratier i dag gemensamt ska arbeta för att dra lärdomar av de erfarenheter som finns i dag och från historien. Jag tror att någon form av internationellt forum för detta skulle vara en framgångsrik väg. Jag har också, likt Cecilia Wikström, uppfattat att det finns ett stort intresse för detta bland olika MR-grupper som arbetar med romers rättigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2003/04:60 om kampen för demokrati och social rättvisa i Zimbabwe

Anf. 9 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Sermin Özürküt har frågat mig vilka ytterligare initiativ jag avser att vidta för att understödja kampen för demokrati och frihet i Zimbabwe och vilka initiativ jag avser att vidta för att samtidigt även understödja kampen för en social och ekonomisk rättvisa i Zimbabwe.

Zimbabwe befinner sig i en djup politisk, ekonomisk och social kris. Våldet mot oppositionen och de allvarliga brotten mot de mänskliga rättigheterna fortsätter. Zimbabwe, tidigare södra Afrikas kornbod, befinner sig i en humanitär kris där nästan hälften av landets befolkning är i behov av livsmedelshjälp. Den stora hiv/aids-frekvensen i Zimbabwe innebär en mänsklig katastrof. Det höga antalet drabbade förvärrar även den humanitära krisens effekter. Den illegala jordreformen har lett till att ett stort antal före detta lantarbetare mist sina arbeten och befinner sig som internflyktingar i Zimbabwe.

Sverige tog tidigt avstånd från Mugabes despotism, och i början av 2001 avbröt vi som första EU-land det bilaterala utvecklingssamarbetet med Zimbabwes regering. Sverige har i stället fortsatt att kanalisera sitt stöd genom det civila samhället och enskilda organisationer samt genom multilaterala organisationer som FN. Stödet har fokuserat på demokratisk utveckling, mänskliga rättigheter samt på att bidra till att begränsa hiv/aids-epidemins effekter och utbredning. Sverige är även en stor humanitär givare i Zimbabwe. Under 2002/03 gick 150 miljoner svenska kronor till den humanitära krisen i södra Afrika och ytterligare 50 miljoner svenska kronor till Zimbabwe. Under våren 2003 genomfördes en översyn av utvecklingssamarbetet med Zimbabwe. Detta resulterade i ett ökat fokus på särskilt utsatta grupper såsom kvinnor, barn och hiv/aids-drabbade hushåll. Detta är ett led i att stödja kampen för en social och ekonomisk rättvisa i Zimbabwe.

Som en del av det svenska stödet till demokrati och mänskliga rättigheter ingår ett stöd till Zimbabwes parlament. Syftet är dels att stärka Zimbabwes parlament i förhållande till den verkställande makten, dels att främja en dialog mellan de olika politiska partierna. En sådan dialog kan leda till brobyggande och större förståelse mellan de olika partierna.

Sverige har även inom EU varit aktivt och pådrivande i utformningen av EU:s Zimbabwepolitik, inklusive införandet av sanktionsregimen. Frågan om huruvida dessa sanktioner ska förlängas kommer återigen att bli aktuell i början av nästa år. Sverige kommer att pröva frågan utifrån

utvecklingen i landet. Sverige har också varit pådrivande inom EU för att tillsammans med FN och andra delar av det internationella samfundet försöka föra en dialog med Zimbabwes regering angående den humanitära krisen. EU är en av landets största humanitära givare.

Zimbabwes grannar har en central roll för utvecklingen i landet. Sverige och EU för en kontinuerlig dialog med individuella afrikanska länder liksom med regionala organisationer som SADC (Southern African Development Community) och AU (Afrikanska Unionen) om situationen i Zimbabwe, respekten för rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna. I dessa samtal betonar vi vikten av att dessa grannländer engagerar sig till försvar för demokrati och mänskliga rättigheter i Zimbabwe. Vid den sydafrikanske vicepresidenten Jacob Zumas besök i Stockholm i början av oktober hade vice statsminister Winberg tillfälle att beröra utvecklingen i Zimbabwe med honom.

För två veckor sedan deltog jag i det tredje informella utrikesministermötet i Moçambique mellan Norden och tio demokratiska stater i Afrika söder om Sahara. Situationen i Zimbabwe var en viktig punkt på dagordningen. Tillsammans med mina nordiska och afrikanska kolleger diskuterade vi i en konstruktiv atmosfär den oroande utvecklingen i Zimbabwe. Det var glädjande att notera att det finns en samsyn kring det oerhört allvarliga i situationen och att ett inhemskt brobyggande mellan regering, opposition och aktörer inom det civila samhället, är en förutsättning för en positiv utveckling.

Chefen för Utrikesdepartementets Afrikaenhet besökte Zimbabwe i slutet av september. Syftet med besöket var att leverera ett svenskt budskap till en bred grupp aktörer i Zimbabwe. I möte med representanter från zimbabwiska utrikesdepartementet uttrycktes en stark förväntan om åtgärder från regeringens sida för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och de demokratiska spelreglerna och en förhoppning om nationell dialog och brobyggande för att bemästra landets problem. Den svenska ambassaden i Harare spelar också en central roll för att kontinuerligt föra fram svensk politik i denna fråga.

Sverige kommer att fortsätta att noga följa utvecklingen i Zimbabwe och ha beredskap för att vidta ytterligare åtgärder för att försöka främja en demokratisk, social och ekonomisk utveckling i landet.

Då Sermin Özürküt, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Lars Ohly i stället fick delta i överläggningen

Anf. 10 LARS OHLY (v):

Herr talman! Sermin Özürküt är förhindrad att motta svaret. Därför vill jag å hennes vägnar tacka utrikesministern för det svar som vi har fått på hennes interpellation. Interpellationen är ställd utifrån de massarresteringar som genomfördes i början av oktober då fackliga ledare, ett fyrtio-tal i Harare och ett hundratal i Mutare, fängslades. Bland dem var den zimbabwiska landsorganisationens ordförande Lovemore Matombo och generalsekreteraren Wellington Chibebe.

Det här är ytterst oroande, för det är en fortsättning på en utveckling som vi har sett under ganska lång tid. Vi har sett ett förtryck av mänskliga rättigheter och demokratiska fri- och rättigheter. Vi har sett stäng-

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

ningar av tidningar och brutala trakasserier av civila demokratiska krafter. Detta innefattar också rapporter om otäcka övergrepp mot människor, inklusive systematiska våldtäkter av kvinnor och flickor, av unga milisgrupper. Situationen i Zimbabwe är ohållbar, det är vi helt överens om. Här måste omvärlden agera och reagera. Det är viktigt att vi lyfter fram att det finns en bred opposition i omvärlden mot president Mugabes förtryck i dagsläget.

Samtidigt är jag inte helt nöjd med utrikesministerns svar. Jag menar också att det, för att vi ska kunna få en långsiktig demokratisk utveckling, inte bara krävs att man får en demokratisk utveckling med fria och demokratiska val och fri opinionsbildning. Det krävs också att man tar tag i de stora problem som finns i Zimbabwe och som har sin grund i det koloniala väldet.

Vi har ungefär 28 000 vita bönder i Zimbabwe. De äger 70 % av jorden. Det finns en miljon afrikanska bönder som delar på resten. Rättfärdigheten i en jordreform kan knappast ifrågasättas. Därför är det oerhört viktigt att vi inte faller i fällan att enbart kritisera den zimbabwiska regeringen. Det ska vi göra med all kraft – och på goda grunder. Men vi ska samtidigt också visa förståelse för den starka rörelse för en rättvis jordreform som finns i Zimbabwe. Att kalla Mugabes försök till jordreform för illegal låter sig göras, men inte om man inte samtidigt visar att kraven på en rättvis jordreform i högsta grad är legala och legitima.

Ska man titta framåt räcker det naturligtvis inte med sanktioner. De kan vara nödvändiga i ett läge för att markera omvärldens djupa, och djupt kända, avsky för det som sker i Zimbabwe. Men samtidigt måste vi peka framåt för ett demokratiskt Zimbabwe som gör upp med sin koloniala historia. Då är det viktigaste att få ett klimat av tolerans och respekt för lagen, ett klimat som kan göra att meningsfulla samtal kan ske mellan regeringen och opposition, ett klimat som gör att alla medborgare i Zimbabwe känner att de kan delta i en demokratisk process som leder framåt till ett rättvisare och mer solidariskt land.

Därför vill jag gärna höra utrikesministerns syn på vad som kommer efter sanktionerna. Hur ska vi kunna fortsätta stödja kampen för ett demokratiskt och fritt Zimbabwe?

Anf. 11 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Sverige har ända sedan 1980-talet drivit frågan om att det behövs en jordreform i Zimbabwe. Det är ingen tvekan om det. Den kritik som man kan rikta mot hur jordreformen har genomförts gäller både hur fördelningen av marken har gjorts och vilka konsekvenser detta har haft för framför allt svarta jordbruksarbetare. Men att det behöver göras en jordreform har Sverige varit mycket tydligt på under decennier.

Det är också vår uppfattning att det krävs en utveckling av samhället i en demokratisk och mer rättvis riktning. Det är också bakgrunden till det utvecklingssamarbete som Sverige har varit mycket engagerat i och som nu, under den period som pågår, innebär att vi koncentrerar oss på att ha kontakt med det civila samhället, de oppositionella organisationerna och NGO:er över huvud taget och ge dem stöd att kunna fortsätta verka för en demokratisk utveckling i landet.

Jag vill också passa på att nämna att hur detta svenska stöd kan utvecklas vidare och formas kommer vi att ha möjlighet att diskutera med oppositionens generalsekreterare Nkube redan inom den närmaste tiden, eftersom han kommer på besök till Sverige. Det är en viktig kontakt som vi har i det här sammanhanget.

Jag vill också nämna att ambassaden i Harare naturligtvis är oerhört aktiv i de här frågorna. När det gäller de arresteringar som har skett på senare tid är det en uppgift för ambassaden att hålla kontakt med de arresterade för att på det viset också bidra till att hålla ett öga på vad som händer efter arresteringarna.

Anf. 12 LARS OHLY (v):

Herr talman! Jag tycker att denna komplettering av utrikesministerns svar är välkommen. Jag tror att vi i grunden är överens. Det första som behöver göras, det görs också och det måste göras, är att klart och tydligt ta avstånd från Mugabes regim och det förtryck av mänskliga rättigheter, fackliga rättigheter och demokratiska fri- och rättigheter som i dag pågår i Zimbabwe. Allt stöd ska också ges till den demokratiska opposition som finns. Kontakterna med Movement for Democratic Change är nödvändiga och viktiga liksom de kontakter, som kanske ännu inte är fullt så utvecklade, med den zimbabwiska fackföreningsrörelsen som jag också tycker är oerhört viktiga. De kanske också ökar i vikt när man ser hur farlig den zimbabwiska regeringen anser att landsorganisationen är när den går ut i protester mot prisökningarna, bristen på varor i butikerna och det vanstyre av ekonomin som Mugabe står för.

Men det som måste till på längre sikt är som sagt en förståelse för att det finns en berättigad ilska bland mängder av människor i Zimbabwe för att avkolonialiseringen egentligen aldrig fullföljdes, för att man fortfarande lever i ett samhälle där orättvisorna har byggts in i den konstitution som skapades av bland annat den brittiska regeringen 1979. Detta leder till att orättvisorna används av en regim för dess egna syften, för att skapa falska motsättningar i samhället. De utnyttjar dessa motsättningar för att kunna slå ned den verkligt demokratiska oppositionen. Om den demokratiska oppositionen ska ha någon som helst framgång på längre sikt krävs det naturligtvis också att man på ett tydligt och genomförbart sätt kan visa att man tar itu med de stora orättvisor som finns.

Den första åtgärden är naturligtvis att få president Mugabe och hans regering, som i dag verkar agera alltmer desperat, att sluta upp med sitt förtryck av mänskliga och demokratiska rättigheter och att se till att man respekterar den lag som finns och som möjligtvis har sina brister men som i grunden faktiskt är en demokratisk lag i Zimbabwe men som åsidosätts av regeringen på ett systematiskt sätt. Sedan måste man få till stånd samtal mellan opposition och regering som kan leda till att man genomför reellt demokratiska val som också innebär att människor känner att de har en möjlighet att genomföra en rättvis jordreform som ger möjligheter för människor att leva i landet och som också ger möjligheter att bygga upp den katastrofala ekonomi som landet i dag lider under.

Jag ser inte att det finns några stora meningsskiljaktigheter mellan mig och utrikesministern, utan jag tackar för de svar som har kommit och förväntar mig att vi tillsammans ska kunna arbeta för en solidaritet med Zimbabwes folk som innebär inte bara en demokratisering och möjlig-

heten att arbeta fritt utan också en demokratisering i meningen att man faktiskt tar itu med de stora orättvisor som det koloniala våldet lämnade efter sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2003/04:64 om kurdernas situation i Irak

Anf. 13 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Ana Maria Narti har frågat mig på vilket sätt Utrikesdepartementet arbetar med det kurdiska kravet om en sammansättning av fredstrupper som avsiktligt undviker militär från Iraks grannländer. Ana Maria Narti har också frågat mig om vilken plats som ges frågorna om etnisk försoning och religiös och kulturell samverkan mellan Iraks skilda kulturer i planeringen av svenska insatser i fredsprocessen i Irak.

Ockupationsmaktens svårigheter att bemästra säkerhetssituationen sätter sin prägel på utvecklingen i Irak. Situationen innebär en hämsko för både den politiska och materiella uppbyggnaden av landet. Förbättrad säkerhet är en förutsättning för att det internationella samfundet ska kunna göra de insatser som Irak behöver. FN:s säkerhetsråd har därför, med hänvisning till betydelsen av säkerhet och stabilitet, genom sin resolution nr 1511 den 16 oktober bland annat auktoriserat upprättandet av en multinationell styrka. Resolutionen ger mandat för både militära och polisiära insatser för återupprättande av säkerheten i Irak. Den ger samtidigt en starkt plattform för FN:s deltagande i dessa ansträngningar. Sverige välkomnar detta.

Även om säkerhetssituationen är bättre i norra Irak än i många andra delar av landet är också den kurdiska befolkningens oro inför framtiden förståelig. Jag kan emellertid försäkra Ana Maria Narti att internationell enighet råder om att Iraks territoriella integritet måste värnas och landets minoriteter skyddas. Truppbidrag från länder inom ramen för den multinationella styrkan, exempelvis från något av Iraks grannländer, förutsätts ske i samförstånd med både FN och ansvariga parter i Irak, inklusive det irakiska styrande rådet. I det senare har även kurderna starka företrädare. Jag finner det för övrigt sannolikt att det råder betydande samsyn mellan kurderna och andra i rådet företrädade grupper beträffande den fråga som Ana Maria Narti tar upp. Det finns skäl att notera att den turkiska regeringen den 7 november beslutat att, trots parlamentets klartecken, inte bidra med fredsbevarande styrkor i Irak.

När det gäller Ana Maria Nartis andra fråga skulle jag vilja informera om att regeringen i juli 2003 uppdrog åt Sida att senast den 15 december i år inkomma med förslag till en strategi för det svenska biståndet under åren 2004–2006. I riktlinjerna för detta uppdrag ombes Sida föreslå hur biståndet ska vara utformat för att stärka och befrämja freds- och försoningsfrämjande åtgärder. Till strategin ska även fogas en landanalys med bland annat en belysning av landets olika etniska grupper och den irakiska diasporan och vilka konsekvenser deras samspel på sikt kan få för landets politiska, ekonomiska och sociala utveckling. Strategin ska vara vägledande för biståndets inriktning och utformning.

Anf. 14 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Tack, utrikesministern för svaret. Låt mig börja med att önska utrikesministern framgång i sin nya position.

Det här kommer inte att bli en dramatisk dialog eftersom jag tror att det finns en grundläggande samstämmighet mellan inte bara Folkpartiet och Utrikesdepartementet utan de flesta aktörerna i den svenska politiken.

Vi är alla väldigt glada över att Turkiet har avstått från den redan beslutade militära insatsen i Irak. Vi betraktade det alla som en stor fara i den mycket spända situationen.

Jag ville ändå skriva den här interpellationen och skicka den vidare därför att den bygger på direkta krav från kurdiska organisationer. Det är väldigt viktigt att den multinationella insats som vi alla hoppas så småningom kommer att ersätta koalitionen arméer innehåller representanter för muslimska länder men undviker närvaro av trupper som bara genom att gå över gränsen till Irak kan skapa ännu mera oro. Detta krav från kurderna ville jag med mycket stor tydlighet framföra. Det är inte självklart att till exempel Iran eller Syrien ska vara med i den multinationella gruppen.

Jag kan förstå att det på det stadium som vi nu befinner oss i diskussionerna kring denna nya multinationella formation är omöjligt att säga precis hur det kommer att se ut. Men jag ville föra fram kurdernas krav.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:28

14 november

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellationerna 2003/04:74 och 75 om den nationella insatsstyrkan inom polisen

Anf. 15 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Hillevi Engström har frågat försvarsminister Leni Björklund vilka åtgärder hon avser att vidta för att möjliggöra för polisens nationella insatsstyrka att använda Försvarsmaktens resurser i form av personal och helikoptrar och i vissa fall båtar för det civila samhället. Därutöver har Hillevi Engström frågat försvarsministern om hon, i den mån det behövs, avser att initiera lagändringar för att denna möjlighet ska kunna öppnas.

Jag har fått en liknande interpellation av Ragnwi Marcelind där hon frågar vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillgodose polisens behov av helikopterstöd vid exempelvis ett angrepp mot ett fartyg som befinner sig till havs. Frågorna berör samma problemställning och de besvaras därför av mig såsom ansvarig minister för polisväsendet.

Förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet trädde i kraft den 1 juli 2002. Samtidigt upphävdes förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet. Genom den nya förordningen har Försvarsmakten att lämna stöd till polisen med exempelvis helikoptrar eller annan materiel som befinns lämplig för den uppgift som ska lösas. Huvudregeln är att en begäran om stöd ska göras av Rikspolisstyrelsen. Försvarsmakten avgör dock i varje enskilt fall om stöd ska lämnas, med vilka resurser och på vilket sätt.

Det finns alltså i dag alla möjligheter för Försvarsmakten att bistå polisen i en rad olika situationer. Den avgörande begränsningen är att Försvarsmaktens personal inte får använda våld eller tvång mot enskilda. Däremot kan Försvarsmaktens personal medverka i en insats även om det finns risk för att den som begär stöd, i allmänhet polisen, kommer att bruka tvång eller våld under insatsen.

Som Ragnwi Marcelind nämner i sin interpellation har detta också behandlats av den så kallade 11 september-utredningen. I betänkandet (SOU 2003:32) föreslås att Försvarsmakten ska ges ytterligare möjligheter att stödja civila myndigheter. Dessa frågor är alltså högaktuella för närvarande, men vi är mitt inne i beredningsprocessen, och jag kan därför inte uttala mig närmare om vilka förändringar som kan bli aktuella.

Anf. 16 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Min interpellation var ursprungligen ställd till försvarsministern. Det är tråkigt att hon inte kunde besvara den, oavsett vad det beror på. Jag får nöja mig med det svar som jag har fått. Jag vill ändå ta upp en del frågor i interpellationen som jag tycker att Thomas Bodström inte besvarar.

Justitieministerns svar är faktiskt anmärkningsvärt. Det tycks som om justitieministern inte riktigt vet hur det förhåller sig ute i verkligheten. Även om ministern endast vid ett enda tillfälle efter den 11 september har besökt insatsstyrkan, finns det ju tidningar som man kan läsa för att hålla sig informerad om sakernas tillstånd.

Under året meddelade polisdningen i Västerbotten att man måste tillkalla hjälp från den nationella insatsstyrkan. Man kunde inte själv bemästra en farlig situation med beskjutning i Hörnsjö utanför Umeå. Orsaken till att NI inkallades var att man inte hade den kompetens och de resurser som fordrades, och det var helt korrekt. Man tog kontakt med insatsstyrkan, och den var inom en timme insatsberedd från Stockholm med tillräcklig personal. Då befann sig dock de berörda personerna 70 mil ifrån Stockholm.

Insatsledaren har uttalat sig på följande sätt, vilket står att läsa i Svenska Dagbladet någon dag efteråt:

”Jag försökte febrilt att få tag i helikopterkapacitet för att vi snabbt skulle kunna ta oss till platsen. Jag kontaktade Försvarsmakten, sjöräddningen och polisen men fick inte tag i någon.”

Personalen tvingades att transportera sig i fyra bilar de 70 mil. Resan tog drygt 4 timmar. Med enkel matematik kan man komma fram till att körhastigheten var oerhört hög. Dessutom skulle personalen vara insatsberedd direkt efter det att man hade kommit fram.

Jag undrar, justitieministern, om gällande regelverk och rådande inställning från Försvarsmakten är tillfredsställande. Det här är ett exempel bland många fler. Polisen har tvingats hyra in helikopterkapacitet från privata företag i det civila samhället eller att låna in båtar utomlands, som man gjorde vid en övning nyligen med kärnbränslefartyget Sigyn.

För att man ska kunna hantera en skarp situation är det nödvändigt att insatsstyrkan kan träna under optimala förhållanden och så realistiskt som möjligt. Vid en övning med kärnbränslefartyget Sigyn gick det inte att låna helikoptrar och båtar, trots att polisen var ute i mycket god tid med att framföra önskemål till Försvarsmakten om detta.

Insatsstyrkans huvuduppgift kan inte utföras om man inte ger den förutsättningar härför, som till exempel att kunna göra en landning på det här kärnbränslefartyget eller en landsättning på ett kärnkraftverk. Frågan är vilken myndighet som annars skulle kunna utföra de här uppgifterna.

Det är också intressant, herr talman, att Försvarsmakten prioriterar sina hjälpresurser till det civila samhället väldigt lågt. Det är faktiskt så att man först på tolfte plats prioriterar att bistå polis och statliga myndigheter. Man anser att det är viktigare att transportera pliktpersonal vid hemresor än att bistå polisen. Det tycker jag är mycket märkligt. Ingen hade väl kunnat tro att polisen skulle begära hjälp om det inte verkligen var nödvändigt.

Herr talman! Enligt min uppfattning måste det aktuella regelverket ändras så, att de militära resurserna kan användas mer rationellt, till exempel för att ge stöd till det civila samhället, som polisen är en del av.

Jag undrar också om justitieministern tycker att det är rimligt att den nationella insatsstyrkan transporterar sig på väg i 70 mil för att göra en farlig insats när det finns helikoptrar som står i hangarer vid Berga örlogsbas. Eller är det mera angeläget att man använder den här kapaciteten för transporter av sin egen personal?

Något som är anmärkningsvärt i förordningen är också att den här militära personalen inte kan användas, om den riskerar att bli en del av insatsen eller hamnar mitt i oroligheterna. Jag menar att det är naturligt att man vid landsättning av insatspersonal på ett kärnkraftverk till exempel i en situation med gisslantagande kommer i ett sådant läge. Jag undrar om justitieministern anser att det är nöjaktigt att det är på det här sättet.

Anf. 17 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Först vill jag säga att det är trevligt att få både påbörja och avsluta veckan med att debattera med Thomas Bodström. Jag får tacka för svaret, men jag har följt Thomas Bodström några år, och jag måste säga att den färska politiker som jag mötte för några år sedan hade mycket rakare och tuffare svar. Nu har justitieministern fallit in i den politiska karriären och är väldigt grumlig i de svar som Hillevi och jag har fått.

Jag vet inte om justitieministern över huvud taget har förstått frågeställningen eller om han helt enkelt avstår från att svara. Han skriver i svaret så här:

”Det finns alltså i dag alla möjligheter för Försvarsmakten att bistå polisen i en rad olika situationer. Den avgörande begränsningen är att Försvarsmaktens personal inte får använda våld eller tvång mot enskilda.”

Så enkelt det låter! Men då vill jag veta hur Bodström tolkar Försvarsmaktens egen juridiska orientering, där man kan läsa följande i § 7:

I enlighet med vad som ovan sagts får emellertid sådana transporter aldrig övergå till att bli en del av själva polisinsatsen eller avslutas så att säga ”mitt i oroligheterna”.

Hur tolkar ministern dessa skrivningar? Är det inte en inskränkning av förordningsförändringen från 2002?

Och hur tolkar ministern det förhållandet att Försvarsmaktens prioriteringslista upptar stöd till andra myndigheter, exempelvis till polisen,

först på tolfte plats, först efter det att man har transporterat egen personal eller utfört transporter av militärledning, precis som Hillevi nämnde? Självklart är det svårt för justitieministern att uttala sig om Försvarsmaktens transporter, men när vi i tisdags debatterade dessa sade justitieministern: Ja, men vi ministrar har samordning, och vi diskuterar med varandra. Det gällde då socialministern. Nu skulle jag vilja veta om justitieministern har diskuterat det här med försvarsministern.

Finns det enligt justitieministern anledning att vara orolig då vi samtidigt vet att de sju polishelikoptrar som vi har inom polisen i dag i huvudsak är avsedda för övervakningsuppdrag och för små transporter? Vad händer om det skulle behövas en större polisinsats, till exempel om ett fartyg angripits ute till havs eller, som Hillevi har varit inne på, när den nationella insatsstyrkan har behov av att väldigt snabbt bli transporterad till Norrland därför att andra poliser är utsatta för beskjutning? I det aktuella fallet fick man åka bil i 70 mil.

Ska vi dra lärdom av de här dåliga erfarenheterna och försöka vidta åtgärder för att sådant här inte ska hända igen? Att man kommer fram kan ju gälla liv eller död, ministern.

Vi vet att även militärens helikopterstyrka är ansträngd på grund av resursbrist. Man är väldigt restriktiv både med flygtid för sina besättningar och för sina helikoptrar. Deras möjligheter att bistå polisen med helikopterassistans är enligt dem själva är mycket begränsade. Jag vill fråga: Är Bodström tillsammans med mig oroad över att Sverige har en så dålig helikopterkapacitet? Jag syftar då framför allt på polisens möjligheter att transportera sig med helikopter för att agera mot allvarlig brottslighet, något som kan behöva ske till exempel i oländig terräng, dit man inte kan ta sig på annat sätt.

Det finns en mängd tillfällen där polisens insats behöver ske med helikopter. Jag skulle vilja veta hur ministern ser på det. Vi har också en del andra åtaganden som land, och jag ber att få återkomma till dessa i mitt nästa inlägg. Dessa försvårar möjligheten för oss att bara säga att vi inte behöver åtgärda det här. Vi har ett stort ansvar för att se till att det finns en bra helikopterkapacitet för att polisen ska kunna ingripa och vara aktiv vid brottslighet.

Anf. 18 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är synd om mig som jämfört med Hillevi Engström har så små kunskaper om verkligheten. Det är också synd om mig som enligt Ragnwi Marcelind blivit en så usel politiker. Men det är väl sådant som jag får leva med.

I sakfrågan tror jag dock att vi faktiskt är ganska överens. Den aktuella lagen trädde i kraft förra året. Den har sedan tolkats på olika sätt, och det är inte ovanligt. Det är dock inte acceptabelt. Det finns då två vägar att gå. Antingen får man försöka lösa frågan mellan de olika myndigheterna. Det är inte någon hemlighet att man har olika uppfattningar om hur insatsstyrkan ska användas för försvaret respektive för polisen. Om detta inte kan lösas i den diskussion som vi just nu har initierat, är det självklart att vi får ta ansvaret för det.

Jag gör inte heller någon hemlighet av att jag står på samma sida som interpellanterna. Självklart ska polisen inte behöva transporteras på det här sättet om det finns möjlighet till helikoptertransport. Det kan inte

anses att helikoptrarna på något sätt riskerar att hamna i fara om de transporterar poliser från Stockholm till Umeå.

I sak är vi alltså överens, och för att försöka bringa klarhet och inte uppfattas som otydlig kan jag säga att om detta inte löser sig snabbt och om man inte kan ena sig om en tolkning mellan myndigheterna – det är naturligtvis det allra bästa eftersom det går fortast – är det klart att vi har ett ansvar. Det är oacceptabelt att två stora myndigheter har olika uppfattningar om hur en sådan här lag ska tolkas.

Anf. 19 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Tack för det klargörande svaret, justitieministern. Det kan tolkas så att det inte fungerar så bra i dag.

Det finns situationer, och kommer alltid att finnas situationer, där den enskilde polismannens skydd och säkerhet kommer att riskeras i avsikt att skydda och ingripa mot grov brottslighet och genom hot av olika slag. En många gånger inte obetydlig risk är att en polisman blir skadad eller till och med dödad i sitt uppdrag. Det är något man har att räkna med när man går in i yrkesrollen som polisman. Att så kan ske ligger så att säga i sakens natur, även om det med alla tillgängliga medel och i det allra längsta måste försöka undvikas.

Därför känns det mycket märkligt när man läser Försvarsmaktens regler, de förordningstexter som finns, och ser att det finns regler som säger att personalen inte får användas för uppgifter som innebär risker. Min uppfattning är att risker i det längsta förstås ska förhindras, men jag kan inte se det rimliga i att det råder helt olika förutsättningar för en polistjänsteman i statens tjänst och en militärtjänsteman i statens tjänst. För mig är det naturligt att en person som är tränad och välutbildad för skarpa situationer också ska användas hellre än att en civil helikopterpilot från ett privat företag används.

Samhällets resurser är begränsade och måste därför användas betydligt mer rationellt. Skador och dödsfall är precis lika beklagliga och tragiska oavsett om den skadade är en militär person eller en polisperson. Därför är det rimligt att ändra förordningen i den delen.

Anf. 20 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Det kanske var bra att jag krävde en tydlighet av justitieministern för jag upplever att han var ovanligt tydlig när han nu talade om viljeinriktningen. Den är mycket viktig. Man kan inte bara svara med att ”vi ska se över” och ”vi följer frågan” – de typiska svar som ministrarna har i alla sammanhang – utan man måste sätta ned foten och visa en viljeinriktning. Justitieministern ska ha en eloge för att han nu gjorde det. Den viljeinriktningen innebär att om inte detta åtgärdas, om inte Försvarsmakten förändras så att den kan harmoniseras med ett samarbete med polisen, måste man vidta kraftfulla åtgärder. Där tycker jag att justitieministern satt ned foten, och det gör jag också. Jag kommer att följa frågan med intresse, som ministrarna brukar säga.

Det är oerhört viktigt att markera när det gäller polisens verksamhet att deras liv på intet sätt skulle vara mindre värda än militärens, men det får heller inte bli en maktkamp mellan två stora organisationer – Försvarsmakten och polisen. Sverige är ett litet land och vi har i dag starkt begränsade resurser.

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

Vi vet också att försvaret fått en helt annan inriktning, fokusering, än vad som var fallet tidigare eftersom hotbilden ser annorlunda ut, och då måste vi kunna hitta gemensamma lösningar. Om det finns helikoptrar i försvaret måste polisen kunna nyttja dem, och man måste tillsammans hitta ett reglemente för detta som alla kan vara överens om.

Om justitieministern har problem med att ta fram underlagen kan vi vara behjälpliga. Vi anser att denna fråga är oerhört viktig. Vi har följt polisverksamheten under flera år, inte minst Hillevi som själv är polis. Jag har under fem års tid följt Nationella insatsstyrkan på mycket nära håll och sett hur de gång på gång fått sätta sina liv på spel för att rädda andra. De har dock inte fått det stöd som de borde ha, och därför känner jag det som en viktig uppgift att driva frågan vidare.

Sverige är medlem i IMO, International Maritime Organization, vilket innebär att vi har långtgående ålägganden som vi måste leva upp till. Det gäller till exempel hur vi hanterar brottsliga angrepp på fartyg som trafikerar staternas farvatten. Jag har under de senaste två åren också studerat detta lite grann – speciellt hur vi hanterar olyckor och eventuella angrepp på fartyg. Vi har en dålig beredskap för detta och måste därför se över hur vi ska hantera det i framtiden. Vi vet ju inte hur våra farvatten kommer att se ut efter den nya utvidgningen och hur vi kommer att kunna bemöta den brottslighet som också kommer att drabba Sverige till havs. Skälen är alltså flera, justitieministern.

Jag vill än en gång påpeka att jag är glad för den viljeinriktning som så tydligt framgått här. Den är protokollförd, och därmed kan vi följa frågan. Och om det inte kommer till stånd en annan tolkning av uppgifterna från den juridiska orienteringen får vi tillsammans sätta ned foten.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2003/04:76 om kampen mot terrorismen

Anf. 21 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Alice Åström har frågat om jag avser att dels följa upp tillämpningen av de lagar som rör terrorismbekämpning, dels ompröva Sveriges inställning till den så kallade scoreboarden som upprättats inom Europeiska unionen.

Terrorism är en internationell företeelse som hotar människors säkerhet, det öppna samhället och demokratin. Att förebygga och bekämpa terrorism är därför en gemensam uppgift för världssamfundet. Det är därför naturligt att FN har givits en ledande roll i arbetet. Även regionala organisationer som Europeiska unionen och Europarådet har tagit sitt ansvar genom att till exempel utarbeta nya internationella överenskommelser som bland annat syftar till att utöka möjligheterna att samarbeta effektivt över landsgränserna. I detta arbete har Sverige en aktiv roll. Det får inte råda någon tvekan om att Sverige tar sin del av ansvaret för att skydda människor mot terrorism.

Världssamfundets beslutsamma åtgärder mot terrorism under senare år har varit nödvändiga. Samtidigt är det ytterst viktigt att framhålla att terrorismbekämpningen inte får ta sig vilka uttryck som helst. En självklar utgångspunkt för regeringen är att grundläggande krav på rättssäker-

het måste upprätthållas i alla situationer. Detta gäller såväl när internationella överenskommelser utarbetas som när de genomförs i nationell rätt. Detta är ett budskap som regeringens företrädare på alla nivåer ständigt för fram i olika sammanhang, bland annat i FN, EU och i Europarådet.

De viktigaste besluten inom EU på området togs vid Europeiska rådets möte den 21 september 2001. Besluten omfattar ett fempunktsprogram som tar sikte på att förstärka det polisiära och rättsliga samarbetet, att utveckla rättsliga instrument mot terrorism och att motarbeta finansiering av terrorism. Därutöver tar programmet upp frågor om att förstärka luftfartssäkerheten samt att samordna EU:s globala insatser inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Dessa beslut har Sverige och alla andra medlemsstater ställt sig bakom.

Alice Åströms påstående om "panikåtgärder" från världssamfundet efter terrordåden i USA känner jag inte igen. I själva verket är det så att flertalet internationella instrument på området är produkter från tiden före den 11 september-attentaten. Däremot är det riktigt att arbetet med att ta fram nya internationella instrument många gånger har gått jämförelsevis fort. Jag kan hålla med om att ett alltför högt tempo kan innebära en risk att för stor hänsyn tas till effektivitet på bekostnad av rättssäkerheten. Därför kan det finnas skäl att stanna upp och utvärdera om de internationella åtgärder som hittills har vidtagits i alla delar tillräckligt väl tillgodoser individens rättigheter, vilket vi också betonar i skilda sammanhang.

När det gäller svensk lagstiftning som krävts för att uppfylla internationella åtaganden på området har på senare tid riksdagen beslutat om två särskilda lagar, dels lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall m.m., dels lagen om straff för terroristbrott. När det gäller dessa båda lagar finns ännu inte någon domstolspraxis. Jag kommer givetvis att följa framtida praxis och är naturligtvis beredd att överväga lagändringar om behov uppkommer. Jag kommer också att följa hur motsvarande regleringar i andra länder tillämpas, inte minst i förhållande till svenska medborgare.

Vad beträffar Alice Åströms fråga om "scoreboarden" antar jag att hon syftar på den redovisning av EU:s åtgärder mot terrorism som fortlöpande uppdateras av rådets generalsekretariat på den så kallade resultattavlan. Denna redovisning är i sig helt okontroversiell och beskriver hur arbetet fortlöper med att genomföra åtgärder som redan beslutats inom EU. Resultattavlan innehåller för övrigt inte bara en redovisning av åtgärder på det straffrättsliga området utan också av vad EU gör inom exempelvis utrikespolitiken och på biståndsområdet. Resultattavlan visar alltså att EU bidrar till kampen mot terrorism på flera plan, vilket också är Sveriges uppfattning om hur det bör gå till. Jag anser därför inte att Sverige har något skäl att ompröva sin inställning i denna del.

Då Alice Åström, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet förklarade talmannen överläggningen avslutad.

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 2003/04:91 om ägarlägenheter

Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Nina Lundström har frågat statsrådet Lars-Erik Lövdén när regeringen avser att hörsamma riksdagens beslut från mars 1999 angående en proposition om ägarlägenheter.

Arbetet inom regeringen är fördelat så att det är jag som ska svara på interpellationen.

Riksdagen har begärt att regeringen utarbetar ett fullständigt förslag till hur upplåtelseformen ägarlägenheter ska regleras och efter remissbehandling av förslaget återkommer till riksdagen i frågan. Regeringen har följt riksdagens begäran genom att tillsätta en utredning. 2000 års ägarlägenhetsutredning har i betänkandet *Att äga sin lägenhet* (SOU 2002:21) föreslagit en modell för hur ägarlägenheter skulle kunna regleras i Sverige. Betänkandet har remissbehandlats. Frågan om en ny boendeform ska införas i Sverige är emellertid komplicerad och kräver omsorgsfulla överväganden. Sådana överväganden pågår nu i Regeringskansliet. Regeringen avser att så snart som möjligt återkomma till riksdagen med sitt ställningstagande i frågan. För dagen kan jag inte uttala mig om hur regeringens ställningstagande kommer att bli.

Då Nina Lundström, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Bo Könberg i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 23 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag noterar att justitieministern talar snabbt och klarar av sina interpellationer fort. Däremot har han inte i sitt svar klarat av den fråga som är ställd annat än att vi fått veta att vi någon gång senare ska få besked.

Bakgrunden är en av de äldsta riksdagshistorier som finns, nämligen tanken att det ska vara möjligt att äga sin lägenhet även i hus som är byggda på höjden och inte bara på längden. Denna fråga har tagits upp ett antal gånger. Det är ingen hemlighet att regeringen är negativ till själva sakfrågorna eller att Socialdemokraterna är det.

Frågan har tagits upp på det viset att en riksdagsmajoritet i slutet på 90-talet, år 1999, beställde en utredning om ägarlägenheter. Det har tagit ett bra tag innan den blev klar. Den kom på våren 2002. Remisstiden var till hösten det året, om jag minns rätt till den 30 september. När Nina Lundström ungefär ett år senare lämnar in en fråga om detta visar det sig att det inte går att få ett besked om när ett förslag ska komma.

Vi kanske inte så mycket ska diskutera regeringens inställning i frågan. Den är väl känd. Regeringen är negativ till en ökning av valfriheten som det skulle innebära att ägarlägenheter infördes. Det besked jag vill ha i dag är: När kommer regeringen tillbaka till riksdagen, och när kan vi därmed räkna med att i riksdagen kunna ta ställning till denna viktiga fråga?

Anf. 24 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Även om jag är snabb är nog den här interpellationen trots allt för snabbt ställd, Bo Könberg. Jag kan inte ge något exakt svar,

och jag vill inte försöka att gissa i riksdagens kammare om någonting som är så viktigt. Jag ber att få återkomma. Jag kan inte ge någon exakt tidpunkt för detta. Jag vill dock understryka att vi arbetar med frågan och naturligtvis hoppas att kunna lägga fram ett förslag så fort som möjligt.

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 25 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Det var inte ett så tillfredsställande svar. Det kan man lugnt säga. Det är förstås extra känsligt, justitieministern, i en situation när riksdagens majoritet har en annan uppfattning än regeringen. Jag borde inte behöva tala om det för en justitieminister. Det är ganska känsligt om regeringen drar på ärendena. Vi har sett det flera gånger förut. Det diskuteras i konstitutionsutskottet med jämna mellanrum.

Den här gången har utredningen lämnat sitt svar för ett och ett halvt år sedan. Alla remissvaren har kommit in för mer än ett år sedan. Under denna tid har uppenbarligen justitieministern inte ens kunnat komma fram till vid vilken tidpunkt han ska återkomma till riksdagen.

Det finns ju andra medel än interpellationsdebatter som riksdagen kan använda för att hantera en regering som trilskas. Det är synd att de ska behöva användas. Men om det är så att regeringens företrädare, i det här fallet till och med justitieministern, inte inser att regeringen är ett arbetsutskott till riksdagen och inte överordnad riksdagen får väl andra metoder provas.

Till en börja med kan jag utlova till justitieministern att vi från och med nu kommer att en gång i månaden att ställa denna fråga här i kammaren. Det vore klädsamt om vi kunde få besked före jul när man tänker återkomma.

Anf. 26 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag hoppas också att kunna ge ett klart svar före jul.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellationerna 2003/04:85 och 86 om åtgärder mot terror riktad mot demokrati och näringsfrihet

Anf. 27 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Sonja Fransson har frågat mig om jag är beredd att verka för att det utformas tydligare regler för polisens handlande vid demonstrationer mot kött- och pälsnäringarnas verksamhet. Vidare har hon frågat mig om jag är beredd att verka för en lagändring som möjliggör visitation med mera för att säkerställa bevis för sabotage mot dessa näringar. Slutligen har Sonja Fransson frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att göra det möjligt att stoppa trakasserier som telefonterror och beställning av varor i annans namn med mera.

Jag har också fått en interpellation från Jan Andersson med liknande innebörd, där han frågar mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att få stopp på det han kallar terrorverksamhet som företagare inom kött- och pälsnäringarna utsätts för.

Jag har det senaste året fått flera frågor om detta, varav en från Sonja Fransson. Jag svarade då att det självklart är oacceptabelt att människor som bedriver päls- eller köttproduktion hotas, trakasseras och får sina anläggningar saboterade. Jag har inte haft anledning att ändra uppfattning sedan dess.

Samhället måste med kraft bekämpa den här typen av brottslighet. I ett demokratiskt samhälle har vi inte rätt att förstöra egendom och i värsta fall skada andra människor enbart för att uppnå våra politiska syften. De människor som begår dessa brott äventyrar dessutom det målmedvetna arbete för ett starkt djurskydd som flera seriösa organisationer bedriver.

Som jag svarat Sonja Fransson tidigare är bekämpning av dessa brott en fråga för landets polismyndigheter att hantera. Dessa kan få stöd från både Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen när det gäller exempelvis analyser och bearbetning av underrättelser. Jag vill dock inte som justitieminister ha några närmare synpunkter på hur detta arbete bör bedrivas eftersom den kompetensen finns hos polisen.

För att närmare bemöta de frågor som interpellanterna ställer vill jag först säga till Sonja Fransson att det redan i dag finns tydliga regler för hur polisen ska hantera en demonstration. Bland annat finns möjligheten enligt 13 § polislagen att avvisa, avlägsna eller tillfälligt omhänderta personer som stör ordningen. Detta kan tillämpas även vid en demonstration om polisen finner det nödvändigt. I övrigt är det upp till polisbefälet på plats att hantera situationen efter de förutsättningar som råder vid varje specifikt tillfälle.

Sonja Franssons andra fråga handlar om polisens möjligheter att visitera en person i förebyggande syfte för att till exempel förhindra skadegörelse. Regeringen överlämnade en proposition till riksdagen den 28 maj i år som berör just detta. Förutom möjlighet för polisen att kroppsvisitera i brottsförebyggande syfte innehåller propositionen ett höjt straffmaximum för skadegörelse och kriminalisering av försök till skadegörelse, till exempel när någon tagit sig in på ett inhägnat område i syfte att klottra. Propositionen är nu beslutad av riksdagen, och lagändringarna träder i kraft vid årsskiftet.

Sonja Franssons sista fråga rör telefonhot och beställning av varor i annans namn. När det gäller telefonhoten finns det en möjlighet för den drabbade att begära spårningar av det uppringande telefonnumret via teleoperatören. En polisanmälan bör naturligtvis också göras. I övrigt kan jag inte se att det finns behov att vidta några särskilda åtgärder från regeringens sida. Samma sak gäller varor som beställs i annans namn. Det är svårt att se hur detta skulle kunna förhindras genom lagstiftning eller andra åtgärder från statsmakternas sida. Det är snarare en fråga för handeln att förhindra att detta kan ske. Det ligger rimligen i säljarens intresse att beställda varor inte returneras, med tanke på de kostnader detta medför.

Jan Anderssons fråga är mer allmänt ställd och kan sägas sammanfatta innehållet i de båda interpellationerna. Han frågar vad jag tänker göra för att stoppa dessa olagliga handlingar som småföretagare inom kött- och pälsindustrin utsätts för.

Jag vill som svar på detta återigen understryka att jag tar detta på stort allvar. Som jag sade i inledningen får vi aldrig acceptera att lagliga verk-

samheter saboteras på detta sätt. Samtidigt är och förblir det en uppgift för polisen att utifrån de mål och ramar som statsmakten satt upp bekämpa den brottslighet som förekommer i landet. Detta inkluderar brott som riktar sig mot olika former av djurhållning.

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 28 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Tack så mycket för svaret. Det gläder mig naturligtvis att vi har samma grundsyn. Detta är oacceptabelt och ska inte förekomma. Men jag kan se att polisen känner sig väldigt maktlös.

Jag skulle vilja läsa från Västerbottens-Kuriren. Den skrev så här häromdagen: För knappt två veckor sedan slog en grupp till mot läkarstudenternas kårhus med texter i sprej på väggen. Kvällen därpå krossades fönsterrutor på videobutiken Nattöppet och McDonalds i centrala Umeå. Bakom attackerna står utomparlamentariska grupper som enats i ett forum med namnet Autonoma nätverket. Ungdomarna säger sig vara medvetna om att butiksägare och deras familjer blir drabbade men svarar Västerbottens-Kurirens reporter att "Någon blir alltid kränkt med den här metoden. Det är kanske synd att deras familjer råkar illa ut men någon kommer alltid att måsta offras".

Grunden till den här rörelsen blev stark i mitten på 90-talet i Umeå i samband med den stora veganvågen med minkutsläpp och brända Scania-bilar.

Jag tar upp detta därför att vi inte ska tro att det bara kommer att drabba djurnäringen, som det gör just nu. Det kommer att växa sig starkare och drabba många civila. Detta är grupper som vill ta demokratin i egna händer. Det bekymrar mig oerhört av två olika skäl. Det ena är att enskilda människor blir hårt drabbade. De blir på något sätt offrade. Detta sker över hela landet. Dessutom drabbar det hela vårt demokratiska system. Jag tror inte att vi kan gå till väga på det vanliga sättet här, utan vi måste hitta nya vägar att hindra dessa grupper. Vi ska naturligtvis inte hindra dem från att demonstrera, men från att bedriva olaglig verksamhet och terrorverksamhet.

I Falkenberg till exempel vågar man inte gå och lägga sig därför att man är rädd att huset kanske inte finns kvar på morgonen. Man blir hotad till sitt liv och man blir kallad mördare. Affischer med ens foto och texten mördare finns med i demonstrationer. Jag tycker att detta har växt till oproportionerliga former och något som man aldrig kan acceptera i ett demokratiskt samhälle. Detta är grupper som använder vår demokrati för att slå ut demokratin. De säger: Politikerna kan inte göra någonting, så vi gör det själva! Vi ska fixa detta genom hot!

Men hur länge orkar man? I Falkenberg ställer nu LRF upp och vaktar. Dessutom har man fått anlita privat vaktservice på nätterna. Men ska vi alla behöva vakta våra gårdar, våra näringar eller vår verksamhet i framtiden med privata vaktbolag? Detta bedrivs nu. I Svenljunga kommun har det hänt två gånger att minkar har släppts ut och två gånger har bränder förekommit. I Skåne och Blekinge är det likadant. Jag har talat med polisen i Falkenberg. De säger med egna ord att de känner sig maktlösa. De tillåter naturligtvis demonstrationer. De har visiterat människor. De har tillfälligt omhändertagit människor. Jag tror att man har möjlighet till det i sex timmar, och sedan släpps de. Detta vet de om, och de kommer tillbaka om några timmar. Nu har polisen använt sig av besöksför-

bud för några personer som man har lyckats identifiera, vilket har varit mer kraftfullt. Men då skickas nya in i stället.

Jag vill höra med ministern om vi inte på något sätt åtminstone borde kunna samla en kunskap så att polisen får stöd i hela landet och inte står ensam i varje distrikt.

Anf. 29 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret även om jag är långtifrån nöjd. Jag är inte nöjd därför att nästa gång jag träffar den man som jag i interpellationen kallar för Sven och han frågar: Hur gick det i debatten med Bodström? så tvingas jag säga att ministern delar min ståndpunkt när det gäller att detta är ytterst allvarligt, men att ministern inte kommer att vidta några ytterligare åtgärder.

För att peka på att detta inte är isolerat till Falkenberg och en enskild händelse så har jag med mig Dagens Nyheter här. Dagens Nyheter har gjort ett reportage hos en uppfödare i Uppsala som heter Henry Yrnevik. Han tvingas bo i ett hus där han har fått sätta upp stängsel och larmanordningar. Han har fått sätta plast framför fönstren, så han kan inte se ut på ett normalt sätt såsom vi vanliga människor kan göra i våra hus. Även Henry tvingas konstatera att ministern inte kommer att vidta några ytterligare åtgärder för att stävja den här typen av brottslighet.

Det är självklart att människor ska kunna bo ostörda i sina hem – något som redan Birger Jarl på 1200–1300-talet var med om att instifta. Om vi inte kan upprätthålla ordning och lagar så hotas utöver detta även demokratin i dess grundvalar.

Jag har varit på plats två gånger i Falkenberg för att se hur demonstrationerna går till. Jag blir oerhört illa berörd när jag hör demonstranterna skrika: Vi ska stänga farmen! De menar det bokstavligen. De menar inte att man ska gå den lagliga vägen via lagstiftning och annat. Vi ska stänga farmen! ropar aktivisterna, och de har alltså stiftat en egen lag om att man inte ska tillåta pälsdjursuppfödning. Dessutom skaffar de sig medel för att genomdriva sina lagar via våld, hot och terror mot enskilda näringsidkare. Det är oerhört upprörande.

Tyvärr tycker jag att regeringen har varit alldeles för undfallande när det gäller att fördöma den här typen av aktioner och i hela pälsnärlingsfrågan. Det sätt på vilket frågan har hanterats sänder också dubbla signaler. Jag tycker att det är jätteviktigt att aktivisterna inte kan stifta lagar. Lagar i Sverige ska klubbas igenom med den klubb som ligger där hos talmannen. Men från regeringens och socialdemokratins sida har det varit dubbla signaler när det gäller minknärlingen. Man säger: Vi har ett kongressbeslut om detta. Man har också gett signaler ut till farmarna om att det är kongressbeslutet som ska gälla och att det är det som man ska följa och inte de lagar som är klubbade här. Jag tycker att det här är oerhört allvarligt, och det skulle vara intressant att få höra ministrarnas synpunkter på detta signalsystem. Vilka effekter har det när man ger dubbla signaler från regeringens sida om lagstiftningen?

Anf. 30 HELI BERG (fp):

Herr talman! Saker och ting ska kallas vid sina rätta namn. Vandalism, skadegörelse och hot är kriminella handlingar som naturligtvis alltid ska behandlas som vilken annan brottslig verksamhet som helst oavsett

vem som är förövare eller offer. Detta bekräftar justitieministern i sitt svar. Men så tycks dock inte vara fallet när det handlar om brotten mot pälsdjursnäringen. Ytterst sällan lyckas man få fast förövarna. De utsatta småföretagarna, bland annat i mitt hemlän Blekinge, får knappast något som helst stöd från samhället. De får lita på sin egen och grannarnas hjälp när de utsätts för organiserade våldshandlingar. Så får det inte vara i ett rättssamhälle.

Om förövarna hade varit skinnskallar och offren invandrare som trakasserats och hotats till liv och egendom i en storstad så hade naturligtvis samhället ingripit kraftfullt och bestämt. Men, herr talman, när förövarna är djurrättsaktivister och offren enskilda näringsidkare ute på landet eller i småorter så tycks andra regler gälla.

Vad är skillnaden vad gäller konsekvenserna för dem som drabbats? En lantbrukare som bedriver djuruppfödning i enlighet med de regler och bestämmelser som samhället har fastställt drabbas naturligtvis inte mindre av hot, trakasserier och våld än vilken annan människa som helst i Sverige. Anser lagstiftaren att en näringsutövare i pälsdjursbranschen måste acceptera en högre grad av hot, våld och trakasserier mot sin person och verksamhet än andra människor i Sverige? Naturligtvis inte, och det har justitieministern också bekräftat i sitt svar.

Men, herr talman, problemet är inte att det saknas relevant lagstiftning för skyddet av människor i denna situation. Problemet är den slappa attityd som vissa förtroendevalda politiker och ansvariga myndigheter visar mot den brottsliga verksamhet som de så kallade djurrättsaktivisterna bedriver genom att inte entydigt fördöma denna och ge stöd till polisen för att kunna förebygga och ingripa mot de hot och trakasserier som så länge har pågått. Därmed blir dessa myndigheter och kravlösa politiker delansvariga för de konsekvenser som de våldsyttningar som pågår får.

Vi politiker får inte vara otydliga när det gäller likheten inför lagen. Därför är mina frågor: Delar justitieministern detta synsätt? Ser justitieministern någon möjlighet att ett så allvarligt brott som mordbranden i Svenljunga och andra brott mot samhällets säkerhet utförda av maskerade aktivister skulle kunna falla inom ramen för den nya terroristlagen?

Anf. 31 HENRIK VON SYDOW (m):

Herr talman! Att döma av diskussionen hittills hade det kanske varit en idé att också demokratiministern hade deltagit i diskussionen här. Jag håller verkligen med om de påpekande som har framförts om att detta är ytterst relevant för, och till och med ett hot mot, den demokrati vi har här i Sverige. De extrema djurrättsaktivisternas dåd och hot mot enskilda människor utgör nämligen en växande andel av vår tids politiska våld. Vi ser hur antalet anmälda brott med koppling till djurrättsaktivister ökade starkt i fjol. Trenden är att brotten riktar sig mer mot de enskilda näringsidkarna, deras familjer och deras egendom.

Att systematiskt använda våld, vandalism och hot mot människor för tränga sina uppfattningar på andra utmanar verkligen det demokratiska samhället i grunden och respekten för andra människor. Dåden och hoten är exempel på hur de aktivister som säger sig arbeta för en bättre värld i själva verket bidrar till en sämre värld. I kampen för djurens rättigheter drar de sig inte för att kränka mänskliga rättigheter och utmana demokra-

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

tins ideal. Devisen i den här rörelsen, och i andra rörelser, tycks vara: Det som vi inte gillar tar vi oss rätten att slå sönder. Det som inte passar just våra ideal vandaliserar vi.

I kölvattnet av detta följer en intolerans mot andra människor och deras livsstilar. Det är en uppfattning och attityd som går igen i flera aktivistled. Slagord som "krossa kapitalismen" får till följd att man slår sönder närlivsbutiker, bilar och banker. Mot de här strömningarna, som blir allt bredare, måste det demokratiska och politiska ledarskapet stå upp och vara tydligt på punkten att politiskt våld inte ska löna sig.

Här kan det, precis som tidigare skedde, resas frågor om det är till gagn för demokratin att det politiska systemet alltför ofta möter slagorden, vandalismen och det politiska våldet genom att ta upp frågorna och ibland till och med tillgodose deras krav. Ett förbud mot en enskild näring har varit uppe här. Det skulle vara intressant att höra justitieministerns reflexioner, funderingar och slutsatser om hur sunt detta är.

Mot bakgrund av det som jag har sagt skulle jag också vilja fråga justitieministern en sak inte bara i rollen som justitieministern utan också som bred opinionsbildare, nämligen hur han avser att verka för att öka respekten för demokratiska värderingar bland extrema djurrätsaktivister och i de radikala djurrätsorganisationerna.

Anf. 32 JOHNNY GYLLING (kd):

Herr talman! I dag är det fredag. De flesta riksdagsledamöterna är i sina valkretsar. Därför är det värt att notera att i den här debatten är vi fem ledamöter från olika partier och från lite olika delar av landet. Det markerar att det här är en fråga som är allvarlig och som bör debatteras ofta.

Det finns i dag en hotdebatt i samhället. Det gäller särskilt hot mot politiker. Det är viktigt att den debatten förs. Ett hot mot politiker är ett hot mot demokratin. Men jag tycker att man även ska debattera hoten mot enskilda företagare inom kött- och pälsnäringen, precis som vi gör just nu. De bör också lyftas fram i medierna på ett annat sätt. Precis som flera ledamöter har sagt är det viktigt att regeringens ledamöter också agerar opinionsbildare.

För ett och ett halvt år sedan stod jag i den här talarstolen och debatterade med justitieministern om just de här frågorna och polisens möjlighet att ingripa när enskilda näringsidkare hotas på olika sätt genom demonstration, slagord, mejlhot, telefonterror och annat. När det gällde demonstrationerna medgav ministern att det är skillnad på landsbygden och i storstaden när det gäller hur man ska tolka ordningslagen. Det är mycket svårare på landsbygden att hävda att det stör ordningen om en mindre grupp demonstrerar utanför en bostad.

Ministern sade till mig att han avvaktade Göteborgsutredningen som då pågick för att se vad den skulle komma med för förslag när det gällde demonstrationsrätten och möjligheten för polisen att förhindra olaga hot vid demonstrationer. Därför vill jag naturligtvis ställa en fråga. I Blekinge, som jag kommer ifrån, har det inte blivit bättre. Det demonstreras och hotas. Fortfarande förföljer man människor och släpper ut minkar. Människor far illa. Företagare utsätts för ett stort lidande i dag.

Jag vill ställa en enda fråga till ministern eftersom det är många ledamöter här och många frågor i luften. Vad gör ministern för att stärka

Anf. 33 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har alla vid olika tillfällen uttryckt bestörtning över och fördömanden av detta. Det är lite märkligt om det ska bli något slags tävling om vem som fördömer mest. Vi kan väl tvärtom glädjas åt att vi har samma uppfattning om hur felaktigt och oacceptabelt det är att man begår brottsliga gärningar mot demokratiska verksamheter.

Jag vill också understryka att beslut som fattas på socialdemokratiska partikongresser, liksom på andra partiers partikongresser, inte ska uppfattas som någonting annat än vad det är, nämligen en viljeyttring att eventuellt driva fram saker till lagändringar. Där tror jag också att vi alla är överens.

Precis som Heli Berg säger är det egentligen inte huvudsakligen ett problem med lagstiftningen. Det är ju brottsliga gärningar. En stor del av de saker som nämns är redan brottsliga. En stor del av de saker nämns, till exempel grov mordbrand, kan man inte straffa hårdare än i dag. Det är nämligen livstid för det. Det skulle ju vara att införa dödsstraff. Vissa saker kan bedömas hårdare allteftersom samhället utvecklas, och där har vi också vidtagit åtgärder.

Skadegörelse är ett typiskt sådant brott. Som ni vet har jag jobbat väldigt mycket för att det ska få en straffskärpning och för att polisen ska få större möjligheter till visitation och allt det som efterfrågas. Ni vet också att det nyligen har klubbats igenom i riksdagen och träder i kraft den 1 januari 2004. Så visst kan det göras saker på lagstiftningsområdet, och det har vi också gjort.

Sedan måste tillämpningen bli bättre. Mycket av detta hänger på poliserna själva, men vi måste också se till att vi hela tiden följer detta och kommer med nya initiativ för att förbättra möjligheterna, och det har vi också gjort. Den samlade kunskapen om de personer som systematiskt bedriver den här formen av brottslig verksamhet finns hos Säkerhetspolisen.

Däremot har det inte tidigare funnits en nationell tillämpning från polisens sida. Det var en fråga som Göteborgskommittén behandlade, som nämndes här. Vi har arbetat vidare med det som Göteborgskommittén gav uttryck för, nämligen att det ska finnas en större nationell enighet i dessa frågor om utbildning, utrustning, taktik och mycket annat.

Här måste man arbeta på bred front. Det gör vi också. Attityder är förstas viktiga. Där är vi alla överens. Vi får alla försöka att ta det ansvaret, och jag tycker också att vi gör det. Det är få frågor som jag har uttalat mig så mycket om som de här frågorna, framför allt i lokalpress, under de senaste åren. Lagstiftningen har vi arbetat med, och vi får naturligtvis fortsätta att se om det behövs göras något ytterligare. Vi kan återkomma till det. Men det handlar självfallet också om tillämpningen hos våra olika myndigheter.

Anf. 34 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för de orden. Jag ska säga att jag är väldigt glad för den lagstiftning som ska komma nu. Vi hoppas verkligen att det kan vara till bra nytta.

*Svar på
interpellationer*

Vi måste inse att det här är en ny typ av brottslighet som finns över hela landet. De här personerna utnyttjar verkligen demokratin och demonstrationsrätten till att ta lagen i egna händer. Det är oerhört bekymmersamt. Det är också bekymmersamt att man hela tiden måste tänka på att identifiera en och sedan kommer nästa grupp. Det ökar på och tar på något sätt aldrig slut. Detta är svårigheten. Det gör att polisen känner sig maktlös. Poliserna säger det. De använder de instrument de har och gör verkligen så gott de kan, men då skickar man fram nya och polisen kommer inte åt detta.

Jag tror också, liksom ministern, att allt inte handlar om lagstiftning. Men jag tror det skulle vara väldigt väsentligt om ministern sade: Ja, det här är en ny typ av brottslighet. Vi behöver enas nationellt och titta på hur vi ska hantera den.

Jag känner ibland att poliserna känner sig ensamma i varje polisdistrikt. Skulle man inte kunna ge en signal till rikspolisens att man faktiskt måste hjälpas åt och att det finns nationell expertkunskap som ska kunna vara till stöd för de här andra poliserna? Det frågar polisen efter. Man känner att på vissa ställen ute i landet är det så här: Vi gör vårt och andra gör sitt. Men man måste ju kunna lära av varandras erfarenheter. Kanske behöver någon samordna arbetet så att man får kunskap om till exempel hur man ska klara gruppernas egna hemsidor där man går ut med hot om våld. Hur ska man hantera den saken? Det här handlar ju både om en demonstration och om demonstrationsrätten, men det handlar också om vad man gör på nätterna och om telefonterror. Det handlar också om Internetsidor där man talar om saker som: Nu samlas vi – nu ska vi banne mig ge mördarna igen.

Jag menar att det skulle kännas bra om ministern kunde säga att man tar det här på största allvar och kommer att göra något nationellt så att poliserna känner att de har stöd i den här verksamheten.

Anf. 35 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill först kommentera signalvärdet i s-kongressen och hur det följdes upp. I en radiointervju svarade statsministern, bara för att peka på hur det här tolkas av enskilda pälsfarmare, på frågan: De här företagarna på Listerlandet som investerar nytt i sina farmar, vad är ditt besked till dem? – Det är deras eget ställningstagande. De får göra precis som de vill. Om de inte tror att det blir ett beslut så ska de inte komma efteråt och klandra oss när vi genomför det, därför att de visste förutsättningarna.

Det tycker jag är en oerhört stor skillnad i signaleffekt mot att säga att det är ett inriktningsbeslut på vilken partikongress, stämma, riksmöte eller vad vi nu kallar det för som helst. Därför tycker jag inte att man kan glida undan det så lätt, men det är egentligen inte huvudfrågan här.

Huvudfrågan är hur vi kommer till rätta med den typ av verksamhet som jag har ett exempel på här. Jag var inne på en hemsida i går kväll och tittade. Ingressen lyder: ”Kampanjens mål är att stänga chinchilla-farmen i Tågarp. Det finns numera endast 5 farmar kvar i Sverige. För ett år sedan fanns det 11 farmar, men djurrättsaktivister har sett till att de har lagts ner. Nu ska vi se till att farmen i Tågarp stängs!” Tågarp ligger i Falkenberg.

För vilken annan näring hade vi accepterat att den på ett år halveras i antal, inte därför att konsumenter väljer bort den eller för att det är dålig lönsamhet, utan just därför att man får påtryckningar i form av våld, hot och terror? Det här är, tycker jag, ett väldigt tydligt exempel på vad det här handlar om.

Precis som Sonja sade tidigare är det en ganska ny företeelse. Det är en ny företeelse att man tvingar företag att lägga ned, inte med konsumentmakt utan med terrormakt. Det är en ny företeelse på så sätt att de här grupperna organiserar sig över hela landet. Det är inte några enskilda pojkestreck eller ungdomsförsyndelser, utan det här är organiserad terror, just i syfte att lägga ned en hel näring. Då kan man fråga sig apropå den här nya företeelsen: Ser ministern att det krävs nya sätt att möta denna nya företeelse? Jag noterar med tillfredsställelse att ministern säger att det kommer fler förslag, även om man kanske kunde tolka svaret på interpellationen på ett annat sätt.

Anf. 36 HELI BERG (fp):

Herr talman! I mitt hemlän Blekinge finns en avsevärd del av Sveriges pälsdjursnäring. I dag finns i länet bara sju till nio polismän i tjänst dagligen för händelsestyrd verksamhet i *hela* länet. Justitieministern säger att lokala poliser kan få stöd från både Rikskriminalen och från Säpo, men nu när Säpo efter sin omorganisation inte längre har närvaro i länet – inte i många andra län heller – och närvaron sköts från några större orter säger faktiskt poliserna i mitt län att de får betydligt mindre information än de fick förr. Det tycks vara så att Säpo och Rikskriminalen inte prioriterar denna verksamhet.

Förr, när underrättelseinformationen var bättre och informationen kom tidigare, hade länets poliser möjlighet att hinna skaffa hjälp från angränsade län vid behov. I dag finns ingen samordning, i motsats till våra grannländer som Finland och Norge. Där har man faktiskt tagit ett krafttag mot dessa brott och ordnat samordnade styrkor som både har underrättelseinformation och arbetar med dessa brott, och det har gett resultat.

Därför är min fråga till statsrådet: Är statsrådet redo att säkerställa att polisen avsätter erforderliga resurser för att bekämpa dessa organiserade terrorhandlingar – jag vill kalla dem så – mot svenska småföretagare?

Jag vill också upprepa min fråga som justitieministern inte svarade på: Är det möjligt att använda den nya terroristlagstiftningen? Dessa brott är enligt mitt sätt att se terrorhandlingar.

Även om justitieministern här säger att det har framkommit en samordning efter Göteborgskommitténs arbete så upplever ju inte poliserna detta i länen, utan de upplever att de arbetar oerhört ensamma och att det inte finns någon samordning. Varje länspolismyndighet arbetar själv. Därför vill jag fråga om ministern är beredd att verka för samordning av ledning och underrättelsetjänst för att förebygga dessa brott och verka för att insatserna på plats blir tillfredsställande avseende djurrättsaktivisters upprepade övergrepp på landets småföretagare inom pälsdjursnäringen.

Anf. 37 HENRIK VON SYDOW (m):

Herr talman! Jag tror att det är riktigt som en del har varit inne på: Även om det är viktigt vilka möjligheter polisen har att verka mot detta

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

bör vi ändå börja diskussionen på ett djupare plan, i rätt ände, just med demokratisynen. Därför vill jag faktiskt – jag är seriöst intresserad av det – att justitieministern utvecklar sin syn, det vill säga hur han som opinionsbildare ser på den skruvade demokratisyn som blir allt vanligare bland unga människor, det vill säga att man faktiskt tar sig rätten att slå sönder det man inte gillar. Vi ser det hos djurrättsaktivister och hos andra våldsaktivister.

Även om justitieministern säger att han gör uttalanden så vill jag höra tydligare och mer resonemang om hur han faktiskt verkar mot detta. Vad gör justitieministern för att öka respekten för demokrati och mänskliga rättigheter i de extrema djurrättsaktivisternas led? Det är den konkreta frågan till justitieministern.

På samma sätt är jag också mycket intresserad av att höra vad justitieministern tycker: Visst är det ett problem, ett demokratiskt problem, när det politiska systemet, det socialdemokratiska partiet, plockar upp den agenda och de förslag som drivs av extrema våldsaktivister och gör dem till sina? Är inte detta ett problem, justitieministern? Och där vill jag återigen att du svarar i den bredare rollen som opinionsbildare och inte bara som justitieminister som pekar på de olika verktyg som polisen har. Jag är seriöst intresserad av vad justitieministern tycker om detta.

Anf. 38 JOHNNY GYLLING (kd):

Herr talman! Nyligen var det den 9 november, och minnet av kristallnatten uppmärksammades.

Djurrättsaktivister har infört en egen kristallnatt. Enligt uppgift har man runtom i Sverige slagit sönder fönsterrutor och gjort annat slags åverkan på ungefär 30 pälsbutiker under den natten.

Det är bara ett exempel på hur illa det är ställt med demokratisynen hos vissa människor. Jag har talat med körnsnärer som inte orkar mer. De får sina fönster sönderslagna och får sätta in pansarglas. Man håller lim i låsen och kastar in färgbomber och illaluktande vätska i butiken. Försäkringsbolagen vill inte försäkra deras affärer.

Det vi talar om är allvarligt. Flera ledamöter har varit inne på polisens möjligheter att samordna sig. Sonja Fransson uttryckte det på ett bra sätt. Vi saknar det i Sverige. I Finland har man inrättat någon form av specialstyrka hos polisen. Man kan i samarbete med åklagare bevaka och ingripa på ett mer samordnat sätt. Vi borde titta på det, tycker jag. Jag vill uppmana ministern till det.

Jag fick delvis svar på min fråga om vad ministern har gjort för att stärka polisens möjligheter. Det är bra. De åtgärder som har gjorts är bra. Men det saknas en översyn av ordningslagen så att man även på landsbygden kan få vara i fred för människor som hotar en och skriker mördare. Tack för debatten.

Anf. 39 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ett par saker förtjänar att upprepas, eftersom jag fick kommentarer som ger vid handen att jag kanske ändå inte har uttryckt mig tillräckligt klart. Samordningen finns om de personer som begår de här våldshandlingarna. Experter finns just på denna typ liksom på andra former av brottslighet. Den samordningen finns hos Säkerhetspolisen. Däremot håller jag med om – och det är därför vi har arbetat fram det här

utifrån Göteborgskommittén – att den nationella samordningen inom den öppna polisen kan bli bättre för att kunna hantera den här typen av situationer. Det ska inte vara olika slags taktikinslag, utrustning eller utbildning i olika delar av landet. Det är därför som vi har gjort det här.

Jag vet inte hur många gånger jag ska behöva ta avstånd från alla former av brottslighet för att alla till slut ska förstå det. Men jag får göra det ytterligare en gång. Jag tar avstånd från alla de människor som begår brott, och jag tycker att det är särskilt allvarligt när det är personer som bedriver demokratiska verksamheter. Det blir nästan fel om man ska behöva säga det här hela tiden eftersom det är så självklart. Låt oss en gång för alla ge uttryck för det.

I allmänhet är det inte denna typ av brott som avses i den nya terroristlagen. De är till för att injaga en befolknings fruktan eller galler en stats intressen. Det handlar alltså inte om enskilda personer. Men som jag sade kan flera av brotten resultera i livstids fängelse, den strängaste påföljden som finns. Det är för övrigt samma stränga påföljd som finns i terroristlagen.

En sak gör mig lite bekymrad. På samma sätt som man inte på något sätt får acceptera den här typen får man inte sammanblanda den typen av brottslig verksamhet med dem som faktiskt seriöst och fullt demokratiskt kan vara emot pålsnaringen till exempel. Det får vi inte blanda ihop. Då är vi farligt ute när det gäller demokratiaspekten. Det går inte att blanda ihop de olika grupperna.

Självklart måste man i ett demokratiskt samhälle få ta avstånd från pålsnaringen. Det är ingenting som på något sätt står i konflikt med att man tar avstånd från de brottsliga gärningarna. De som är emot pålsnaringen och seriöst verkar för det har jag ingenting emot. Jag har inte tillräcklig kunskap för att ge mig in ytterligare i den debatten. Jag vill bara säga att det självklart ska få finnas viljeyttringar även på det området. De ska inte på något sätt behöva bli lidande för att andra personer inte respekterar demokratin. Det är också viktigt att föra fram i en sådan här debatt.

Anf. 40 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill väldigt tydligt markera att vi i ett demokratiskt samhälle har rätten till demonstration. Den ska vi värna om. Men när rätten till demonstration används för att utföra olagliga saker får vi problem. Jag skulle önska att alla demonstranter som tycker annorlunda och demonstrerar på ett bra och demokratiskt sätt med de rättigheter de har vänder sig emot de här organisationerna. De fördärvar ju just den demokrati som vi kämpar för. Jag skulle vilja uppmana alla att göra det, alla dem som verkligen vill jobba på ett demokratiskt sätt.

Trots detta finns det en nationell samordning som ministern säger. Varför upplever inte den lokala polisen det? Varför känner de sig utlämnade och ensamma? De behöver att någon expert kommer ned till Halland och Svenljunga och samlar polisen så att de lär av varandra från Skåne och Kristianstad och alla de här platserna. Man behöver jobba på ett enhetligt sätt. När jag talar med polisen upplever jag att de känner sig väldigt utlämnade. Om det finns samordning någonstans är det en papperstiger. Det fungerar inte i praktiken. Jag hoppas att ministern kan se

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

till att det fungerar och ge ett stöd till dessa poliser som kämpar och till den näring och de personer som är utsatta.

Jag är rädd för att det inte kommer att räcka med minkar och chinchillafarmare. Snart gäller det grisar och kor. Det har börjat med höns. Det här är något som sprids. Det är ett sätt att bekämpa demokratin. Här har vi oerhört mycket att göra. Jag tror att det här är väldigt väsentligt både för demokratiministern och justitieministern.

Anf. 41 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Det har varit intressant att följa den här debatten. Om man ska göra något slags reflexion över vad som har varit gemensamt för de flesta som har varit uppe och talat är det kanske just samordningen. Om man ska göra en sammanfattning på 1 minut och 40 sekunder så gäller det samordningen över landet av polisinsatserna. Interpellanterna har upplevt att polisen inte har upplevt att den samordningen finns. Ministern säger att den finns och att möjligheterna finns. Frågan är vilket som gäller, kartan eller terrängen. Ministern har kartan. Vi har varit ute i terrängen. Vad vill ministern göra för att de här två ska överensstämma? Det är det bästa.

Anf. 42 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker inte att det ska vara antingen karta eller terräng. Jag tycker att de ska sammanfalla. Det är precis det som håller på att ske. Det som gör att det kanske inte har nått ut till alla är att det faktiskt just har påbörjats. Göteborgskommittén kom med sitt förslag i januari i år. Gemensamma utbildningar, utrustning och taktik håller just nu på att genomföras. Det är inte på något sätt färdigt. Men det som efterlyses är det som man håller på att arbeta med.

Låt oss se om inte detta väsentligt kan förbättra möjligheterna. Låt oss också tillsammans fortsätta att arbeta för att de människor som driver lagliga verksamheter ska få göra det i skydd. Vi har ett ansvar att på olika sätt vidta de åtgärder som behövs för att de ska kunna göra det och ge dem det skydd som de förtjänar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellationerna 2003/04:29 och 38 om frikopplingsreformen

Anf. 43 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Staffan Danielsson har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att förhindra den hotande utvecklingen med bland annat ökad konkurrens från andra medlemsstater och att nuvarande åkermarker läggs ned. Birgitta Sellén har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att den svenska bonden inte ska bli utkonkurrerad av billiga matprodukter från andra länder.

Jag delar till fullo interpellanternas omsorg om det svenska jordbruket. Birgitta Sellén nämner fyra områden som ligger mig mycket varmt

om hjärtat: livsmedelssäkerhet, djuromsorg, miljöhänsyn och öppna odlingslandskap.

Riksdagens beslut 1998 om jordbrukspolitiken är den utgångspunkt som regeringen har när det gäller utvecklingen inom området. Där sägs bland annat att konsumenternas efterfrågan ska vara styrande för produktionens inriktning och storlek men att det finns andra värden, så kallade kollektiva nyttigheter, där det är befogat med riktade åtgärder från samhällets sida om marknaden inte förmår tillhandahålla dessa i önskvärd omfattning.

Öppna landskap och biologisk mångfald är viktigt. I maj i år överlämnades en skrivelse till riksdagen som redovisar de resultat som uppnåtts inom politikområdet landsbygdspolitik. Politikområdet omfattar bland annat det svenska LBU-programmet där jordbrukaren ersätts för vissa miljötjänster. Programmet är ambitiöst och avser perioden 2000–2006 med en kostnadsram på 23 miljarder kronor. I skrivelsen har regeringen betonat att betande djur krävs i alla delar av landet för att vidmakthålla betesmarker. Det allmänna tar således ett betydande ansvar för att tillsammans med näringen utveckla ett uthålligt svenskt jordbruk och för det öppna landskapet.

De resultat som presenterats om hävden av slätterängar och betesmarker visar, tvärtom vad Birgitta Sellén anför, att utvecklingen går i positiv riktning. Även Miljömålsrådet, som har till uppgift att följa utvecklingen avseende miljökvalitetsmålen, nämner i sin årliga rapport *de Facto 2003* att arealerna ängs- och betesmarker ökar.

Konsumenterna köper det de finner prisvärt. I den svenska livsmedelsproduktionen finns mervärden som exempelvis hög kvalitet, säkerhet, miljöhänsyn och etiska värden. Detta budskap måste förmedlas till konsumenterna för att de ska kunna göra medvetna val. Detta anser jag i huvudsak vara ett ansvar för näringen, eftersom mervärdena i produkterna utgör försäljningsargument. Det är en viktig fråga, och delvis en politisk uppgift, att bredda debatten och öka medvetenheten hos konsumenterna om vilken påverkan deras val har på till exempel landskap och miljö. Regeringen har bland annat givit Konsumentverket i uppdrag att arbeta med information kring ekologisk livsmedelsproduktion.

Mjölkproduktionen är mycket viktig för det svenska jordbruket. Avräkningspriset fastställs i dag av mejeriföreningarna, vilket betyder att priserna varierar bland annat beroende på förädlingsgrad hos mejeriföretagen regionalt. I Sverige har avräkningspriset under 90-talet varit bland de högsta i Europa.

Att jag ansvarar både för konsumentfrågor och för jordbruksfrågor ser jag inte som ett problem, snarare tvärtom. Att kunna se helheten från jord till bord är en klar fördel för att kunna värna om såväl lantbrukare som konsumenter.

I juni 2003 fattade EU:s jordbruksministrar beslut om en reformering av jordbrukspolitiken. Beslutet innebär att det inkomststöd som alltid varit en grundsten i politiken frikopplas från själva produktionen och betalas ut direkt till jordbrukarna. Våra analyser visade på ett tidigt stadium att en sådan frikoppling skulle kunna få effekter på det öppna landskapet och hävden av betesmark. Den svenska regeringens linje, vilken vi också fick gehör för i slutuppgörelsen i EU:s ministerråd, var att vissa medel skulle kunna avsättas till ett nationellt kuvert för att användas för

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

att hindra en sådan utveckling. En viktig uppgift nu är att så snabbt som möjligt ge jordbrukarna besked om hur den beslutade jordbruksreformen ska genomföras i Sverige.

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har till uppgift att senast den 15 januari lämna förslag om vilka nationella val som Sverige ska träffa angående exempelvis frikopplingsgraden, regionalisering av gårdsstödet och det nationella kuvertet. I riktlinjerna till arbetsgruppen anges ett antal utgångspunkter för arbetet. Bland annat hänvisas till budgetpropositionen där det anges att målet för politikområdet livsmedelspolitik och landsbygds politik är en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar livsmedelsproduktion och utveckling av landsbygden.

I riktlinjerna för arbetsgruppen hänvisas vidare till vad som anges i regeringsförklaringen för innevarande riksmöte om att Sveriges jordbrukare måste kunna konkurrera på villkor som är likvärdiga med dem som gäller i övriga Europa.

Arbetsgruppen ska föreslå den kombination av åtgärder som enligt analyserna är den mest resurseffektiva och som ligger bäst i linje med övergripande svenska mål för jordbrukspolitiken, miljöpolitiken och den regionala utvecklingspolitiken samt målen för global utveckling.

Samrådsmöten kommer fortlöpande att hållas med företrädare för riksdagens partier genom den parlamentariska kontaktgrupp som har tillsatts.

Jag vill inte nu ta ställning till vilka åtgärder som bör vidtas. Jag vill avvakta arbetsgruppens rapport.

Då Staffan Danielsson hade framställt interpellationen under den tid han tjänstgjort som ersättare för ledamot som därefter återtagit sin plats i riksdagen, medgav tredje vice talmannen att Jan Andersson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 44 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! Tack för svaret på interpellationen!

Efter EU-inträdet tycker jag att man kan påstå att det funnits en god framtidstro och en stark investeringsvilja i den svenska lantbruksnäringen. Det är bra. Det skapar tillväxt och arbetstillfällen, både i det primära produktionsledet och i efterföljande led med förädlingsindustri och så vidare. Det bidrar också på det kanske enda praktisk-realistiska sättet till att hålla det svenska kulturlandskapet öppet.

Jag är dock nu allvarligt oroad för att den här investeringsviljan och framtidstron kommer att knäckas som en följd av regeringens agerande, eller snarare icke-agerande, för att ge svensk lantbruksnäring konkurrensvillkor som är likställda med övriga europeiska länders. Jag tänker då självklart på det som populärt kallas ryggsäcken i form av högre särskatter än i våra grannländer.

Utvecklingen, både avseende MTR-reformen och i övrigt, går åt ett håll där priset för lantbrukaren till större del kommer att bero på marknaden och på konsumenternas överväganden. Det tycker jag är en god utveckling. Vi får en konkurrens på marknaden. Men för att en marknad ska fungera krävs det rättvisa konkurrensvillkor; annars riskerar vi att slå ut det svenska lantbruket.

Vad jag har förstått ligger en sund konkurrens ministern varmt om hjärtat. Regeringen har gång på gång lovat att likställa konkurrensvillkoren med våra grannländers. Ännu har inget resultat setts. De resultat vi har sett har faktiskt varit åt andra hållet, det vill säga att man har försämrat konkurrenskraften för det svenska jordbruket.

När nu konkurrensen är så viktig för ministern, när kommer ministern att sluta snacka och börja leverera likvärdiga konkurrensvillkor?

Anf. 45 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Tack för svaret, men det är inte något konkret svar på min fråga till jordbruksministern om ministern avser att vidta några åtgärder för att den svenska bonden inte ska bli utkonkurrerad av billiga matprodukter.

Förhoppningsvis är ministrarnas viljeinriktning densamma som i regeringsförklaringen, nämligen att Sveriges jordbrukare måste kunna konkurrera på villkor som är likvärdiga dem i övriga Europa. Men hur skapar vi likvärdiga villkor? Hittills har vi inte sett att regeringen lever upp till visionerna. Förslagen i budgeten för 2004 ger inte jordbruket och livsmedelssektorn några bra tillväxtsignaler. Budgeten präglas av skattehöjningar på diesel, eldningsolja, el och bekämpningsmedel. Så länge dieselskatten för jordbruksmaskiner ligger på en mycket högre nivå än jämfört med övriga EU-länder finns det inte likvärdiga villkor. Genomsnittsskatten inom EU ligger 2 kr per liter under det svenska priset. Jämför vi med Finland skiljer det 2:50 kr.

Vi är tydligen överens om att livsmedelssäkerhet, djuromsorg, miljöhänsyn och öppna landskap är viktiga för både producent och konsument. Samtidigt tycker jag att det verkar som om ministern i huvudsak värnar om konsumenterna i de uttalanden vi har kunnat ta del av i medierna sedan Lidl har etablerat butiker i Sverige – och säljer mjölk till ett pris som är 1 kr lägre än det svenska priset.

LRF:s ordförande uttrycker klart hur jordbrukarna ser på konsumentministrarnas uttalande: Ann-Christin Nykvist företräder en kall marknadsliberal syn på jordbruket där priset tycks vara det enda som räknas. Den inställningen är ett hån mot svenska bönder som har att leva upp till världens hårdaste djurskyddslag och miljöregler som är tuffare än i de flesta andra länder.

Jag kan förstå att det känns viktigt för konsumentministern att uttala sig positivt om låga priser för maten, men ministern får inte glömma bort det andra uppdraget, nämligen jordbruksministeransvaret.

Jag vill därför fråga jordbruksministern, som bejakar konkurrens och import av bland annat billig tysk mjölk, om ministern inser allvaret i att det svenska jordbrukets konkurrenssituation kan leda till en stark krympning av den svenska livsmedelsproduktionen?

Vi har under de senaste decennierna sett hur fler och fler mjölkbönder slutar med mjölkproduktion i Sverige. Vad är anledningen till det? Jo, givetvis beror det på att lönsamheten är dålig. Ministern tycks anse att den svenska bonden får bra betalt för mjölken. Hon säger att avräkningspriset under hela 90-talet varit bland de högsta i Europa. Men jag anser att det inte går att jämföra så. För det första är det värt att nämna att dagens avräkningspris ligger på samma nivå som under 70-talet. Hur många av oss skulle nöja sig med att ha samma lön som då? För det

andra har omkostnaderna blivit dyrare. Jag borde inte behöva återupprepa skattehöjningar och så vidare. Dem har jag redan tagit upp. Svenska bönder måste dessutom ha ekonomibyggnader som är dyrare att bygga än på kontinenten på grund av klimatet här.

Jag anser att jordbruksministern ska slåss för bättre villkor för den svenska matproduktionen. Visst ska priserna hållas så låga som möjligt på våra matvaror, men det får inte vara på bekostnad av våra svenska produkter. Jordbrukets ekonomiska föreningar tvingas i dag sänka avräkningspriset till mjölkbönderna. Vi har läst att Arla har aviserat en sänkning av priset med 11 öre, vilket innebär för en bonde med 75 kor en förlust på 70 000 kr per år. Hur ska vi då kunna säga att vi gynnar jordbruket?

Anf. 46 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med en parallell från ett helt annat område, nämligen ishockeyns kris i Södertälje. Laget har förlorat och förlorat, och laget har känt att det inte finns någon framtid. Nu har hela supporterklubben, hela ledningen och alla invånare i Södertälje startat en kampanj som heter "Nu jäklar!". I går vann SSK sin första match!

Varför gör jag denna jämförelse? Jo, jag tror att det är precis detta vi är på väg in i när det gäller jordbrukspolitiken. Jag skulle vilja se mer av denna kampanj och insatser från regeringen, i synnerhet av den minister som har att kombinera att vara jordbruksminister och konsumentminister: Nu jäklar, nu tar vi fajten.

Varför tror jag att detta är viktigt? Vi kan se vad som är på gång. I svaret från jordbruksministern gavs det en stark betoning på att konsumenterna ska ha råd att köpa det som är prisvärt, och sedan lägger man till alla mervärden. Men verkligheten ser inte så ut. Tyvärr har vi en skattepolitik i dag som gör att folk inte har pengarna kvar i slutet av månaden och kanske inte alltid väljer just mervärdesprincipen. Vad innebär det för de svenska producenter som står för de svenska livsmedlen som konsumenterna ska välja mellan? Det kostar att ha dessa mervärden. Det är kostnader vi har i Sverige som inte bara är föranledda av högre särskatter utan det finns andra kostnader i fråga om miljö och djurskydd.

Då kommer jag fram till varför jag vill ha mer av kampanjen "Nu jäklar!". Jag anser att den minister vi har i dag bör ta ansvar för både konsumenterna och producenter. Vad väljer regeringen att göra? Regeringen säger att det är först och främst näringsansvaret att människor ska köpa dessa mervärden. Ja, det ligger någonting i det. Men varför väljer regeringen i stället den medvetna linjen att enbart stödja och ge information om ekologiskt producerade livsmedel? Det är den mindre delen av den svenska produktionen i dag. Vi vet ändå att den svenska konventionellt odlade livsmedelsprodukten utsätts för hårdare krav när det gäller miljö och djurskydd. Anser inte ministern att den svenska konventionellt odlade livsmedelsprodukten är av tillräcklig miljönytta för landet att den inte är värd att stödjas med engagemang? Om linjen ekologiska produkter är viktigast för konsumenterna att välja bland, vilken miljönytta har en ekologiskt producerad produkt importerad från Uruguay när det gäller det svenska odlingslandskapet? Det är där valet mer och mer kommer att stå i butiken. Det är fel väg.

Om vi är överens om att det måste vara lönsamt att vara jordbruksföretagare, vad kommer regeringen att göra – och när? Hela livsmedelsnäringen – en stor bransch – kan vara med och bidra till den tillväxt som hela landet så väl behöver.

Jag ska inte fråga igen om skatterna. Jag är snarare lite mer orolig för de samarbetspartier regeringen har valt att arbeta med. Vi vet att Väns-tern vill ge mer och mer politiskt stöd. Det förekommer nu diskussioner om pengar i kuvert att nationellt fördela. Hur ska näringen kunna ta ett ansvar med fortsatt höga kostnader och höga krav för att tillfredsställa konsumenterna och samtidigt leva upp till de mål som har satts i Sveriges riksdag? Jag vill ha mer ”Nu jäklar så gör vi detta tillsammans!”.

Anf. 47 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag är glad över att Jan Andersson uttrycker en tillfredsställelse över den reform vi har beslutat i EU och som vi är på väg att genomföra. Riksdagen fattade ett beslut redan 1998, som är den plattform vi utgår från när vi ska utveckla den svenska jordbrukspolitiken, att främja ett brett och varierat utbud av säkra livsmedel till skäliga priser, att främja en hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion och att ha en jordbrukspolitik som bidrar till global livsmedelssäkerhet. Det beslutade kammaren 1998, och det är en bra utgångspunkt.

När man talar om konkurrensvillkor kan man inte bara tala om skatter. Kostnadssidan är viktig, och det har regeringen uppmärksammat. Vi har ett antal gånger talat om ryggsäcken i kammaren. Jag ska återkomma till detta. Men det finns också annat som ger konkurrensvillkor för en näring. När man frågar livsmedelsföretagen vad som är viktigast för deras konkurrensvillkor säger de effektivitet och kvalitet. Det är så de når konsumenterna.

Därför är jag väldigt glad över den konsekventa jordbruks- och livsmedelspolitik som Sverige har fört, som gör att vi nu har mervärden i den svenska produktionen. Jag är den första att också erkänna de mervärdena. Jag har ägnat mycket tid under det år som jag har varit jordbruksminister åt att också tala om de mervärdena i de sammanhang där jag har agerat.

Jag tycker att Birgitta Sellén ska ta tillfället här i dag och höra direkt från mig vad jag säger, och inte citera vad Caroline Trapp tror att jag har sagt.

Det är nämligen så att vi har en utveckling i Europa inom dagligvaruhandeln. Vi har i Sverige en dagligvaruhandel som är extremt koncentrerad, där tre block står för 90 % av omsättningen. Med en sådan marknad är det en fördel om vi kan få in fler aktörer. Det tyska företaget Lidl är en sådan aktör. Det svenska familjeföretaget Bergendahls är en annan sådan aktör. Jag har sagt att jag tycker att det är bra från konsumentsynpunkt att det blir fler aktörer på marknaden.

Jag har också uttryckt att jag har förståelse för att dagligvaruhandeln har behov av att sälja mjölk. Kan en dagligvaruhandel inte få leveranser från svenska mejerier ser jag inget principiellt problem i att det företaget söker få leveranser från ett annat land inom den gemensamma marknad som vi tillhör. Det var det jag uttryckte på en konferens där jag talade om de svenska mervärdena.

Ryggsäcken: Ja, regeringen har ett arbete utifrån den deklaration som har gjorts i regeringsförklaringen i år, och som jag också har angivit i

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

mitt interpellationssvar. Sveriges jordbrukare måste kunna konkurrera på lika villkor som gäller för övriga Europa. Vi har i Regeringskansliet ett utredningsarbete där vi har börjat med en kartläggning av hur de faktiska förhållandena ser ut i andra länder, och utifrån det materialet avser vi att återkomma i den här frågan.

Anf. 48 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har först en fråga till ministern när det gäller den arbetsgrupp som nämns i svaret: Kommer den arbetsgruppen även att ha mandat att lägga fram förslag när det gäller särskatterna och nivån på dem?

Det viktiga är att vi tittar på marknaden i framtiden när vi funderar över hur vi ska hantera jordbruket. Ministern säger att det inte bara handlar om kostnadssidan och försöker på det viset glida runt frågan om dieselskatten och andra skatter. Det handlar också om effektivitet.

En inte helt oviktig del när det gäller effektivitet i den typ av produktion vi pratar om är tidsåtgång. Det är särskilt viktigt i ett land som Sverige, där vi har ett högt pris på arbete och arbetstid. Om vi då ställer särskilt hårda krav på sådana saker som tar tid att utföra, till exempel djuromsorg, är det klart att även det påverkar effektiviteten. Ju högre krav på tidsåtgång, ju sämre blir effektiviteten för det svenska jordbruket. Med det säger jag inte att vi ska minska eller försämra vårt djurskydd, men jag säger att man måste ha det med i diskussionen och måste begripa att det är på det sättet det förhåller sig.

En annan del av interpellationen tar upp den svenska tillämpningen av EU:s nya jordbrukspolitik. Ministern säger att det är glädjande att jag gillar den nya jordbruksreformen. Man ska inte göra likhetstecken mellan vad jag sade och att vi ska ha större påverkan från marknaden, för vi vet ännu inte hur reformen kommer att se ut. Det finns ett antal val i den som kommer att påverka, så vi har inte klart för oss hur reformen kommer att tillämpas.

Det finns nu en grupp tillsatt från regeringens sida med parlamentarisk förankring som har 30 dagar på sig att komma fram till hur det här ska tillämpas. Jag måste fråga ministern: Tycker ministern att det är tillräcklig tid? Tid är ju utsatt för när detta arbete ska presenteras.

Den tredje frågan är: När vi nu ska börja tillämpa det här och vi har möjlighet att få tillbaka pengar av den medlemsavgift vi betalar till unionen, är det regeringens avsikt att fullt utnyttja de möjligheter vi har till återföring av vår medlemsavgift via medfinansiering från svensk sida? Kommer regeringen att jobba för att fullt ut utnyttja dessa möjligheter? Ja eller nej?

Anf. 49 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! När det gäller konkurrensvillkoren är det effektivitet och kvalitet som ger mervärde, säger konsument- och jordbruksministern. Det håller jag fullständigt med om – det är väldigt viktigt med effektivitet och kvaliteten. Det är vi ju kända för i Sverige.

Jag har inte sagt att jag inte vill se fler aktörer på marknaden. Men det jag är rädd för är att vi slår ut den egna livsmedelsproduktionen på grund av att konkurrensen inte är på villkor som är likvärdiga, så länge vi har

de höga skatterna och så vidare, som vi har varit inne på. Det gäller att stötta småföretagare, som jordbrukare är.

Öppna landskap har vi också talat om i den här debatten. Öppna landskap och biologisk mångfald är det viktigt att värna om. Därför behövs det betande djur – det håller jag med ministern om – som dels betar under sommarmånaderna, dels har foder under den tid de är uppstallade. Det är många hektar som bonden håller öppna på det sättet.

Ministern säger också i svaret att slåtterängar och betesmarker visar en positiv riktning. Okej – det är nog sant att slåtterängarna ökar. Men förklara då för mig vilka ökade intäkter det ger till bonden. De är bra för den biologiska mångfalden och för att turisterna ska kunna njuta av vacker natur, och att vi inte har ängar som växer igen med buskar.

Att det öppna landskapet ökar har jag väldigt svårt att tro på. Det kan möjligen bero på att det skövlas så stora skogsarealer av skogsklippare. Åk ut i verkligheten, jordbruksministern, och se hur det ser ut i vårt land! Välkommen till Norrland! Där minskar de öppna markerna.

För att den svenska bonden ska få en framtidstro måste vi se över skattetrycket.

I övriga EU-länder arbetar jordbruksministrarna hårt för att det egna landets jordbruk ska ha en bra tillväxt och utvecklas genom bra konkurrensvillkor och fullt utnyttjande av EU-ersättningar. Ett land som har ungefär liknande villkor som vi när det gäller klimat och så vidare är Finland, och vi kan lära oss mycket av dem när det gäller att ta hem EU-ersättningar.

I Sverige behövs ett åtgärdsprogram för att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft. Delar jordbruksministern min åsikt på den punkten?

Jag hoppas att jag i nästa inlägg också får svar på min första fråga om det svenska jordbrukets konkurrenssituation, om det kan leda till en stark krympning av den svenska livsmedelsproduktionen.

Anf. 50 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Jag kan bara säga äggnäringen, hur vi nationellt har hanterat den branschen, och vi ser att den är långtifrån sin framtid. Jag kan bara säga kyckling och gris, och vi har ett scenario att dessa, om inte annat tillsammans, är de som använder 70 % av vår spannmålsproduktion. Om scenariot framåt i tiden är att hela vår bas, hela produktionsjordbruket, är på väg att konkurreras bort på ett sätt som nationellt inte skulle vara nödvändigt, är det inte så lätt att i slutändan vara konsument och tro att man ska kunna göra ett val, oavsett om det är prisvärt eller har mervärden.

Det som gör mig bekymrad och som jag märker i detta sammanhang – om vi nu tycker att det är viktigt att lantbruk och jordbruk för hela Sverige har mervärden, inte bara på matsidan – är att det sägs att näringen ska ta sitt ansvar. Men vad gör regeringen för att hjälpa näringen att kunna ta sitt ansvar?

Jo, man stöder ekologisk livsmedelsproduktion för att öka medvetenheten hos konsumenterna. Varför gör man inte det lika gärna med konventionellt odlade livsmedel om det är viktigt?

Jag skulle också vilja ha svar, precis som Jan Andersson tog upp, när det gäller den arbetsgrupp som nu är tillsatt och som ska jobba med

Prot. 2003/04:28
14 november

Svar på
interpellationer

kombinationer för att få fram likvärdiga villkor och hur implementeringen ska se ut. Kommer vi att ha någon initiativrätt? Kommer vi att ha någonting att säga till om i den delen?

När det gäller tiden för implementeringen, de svenska förhållandena, är tanken – även om ministern inte kan ge så mycket besked i dag – att Sverige ska gå före, eller ska vi följa våra konkurrentländer? Om det är 2005, 2006 eller 2007 beror på vad de andra gör.

Det sista jag läste i svaret är att den 15 januari ska bland annat redovisning ske av regionaliseringen av gårdsstödet. Min fråga är: Har ministern helt släppt tanken på gårdsstöd?

Anf. 51 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Det finns ett reformbeslut taget inom EU, och det är ett beslut med betydande nationella frihetsgrader. Vi har nu en chans att genomföra reformen på ett sätt som gör att vi tar till vara de svenska intressena. Där finns givetvis jordbrukets konkurrenskraft med.

Vi har bestämt oss från regeringens sida att vi har hösten på oss. Jan Andersson frågar om det är tillräckligt med tid. Jag tycker att den frågan är fel ställd. Jordbruket kan inte vänta. Vi ser att det ligger en död hand över investeringarna i jordbruket. Jordbrukarna vill ha besked. Vi jobbar intensivt i departementet för att gå igenom alla de valmöjligheter vi har. Det handlar om ifall vi ska ha en gårdsstödsmodell eller en regionaliseringsmodell. Det kan till och med finnas möjligheter till hybridmodeller. Det handlar om vid vilken tidpunkt vi ska genomföra reformen. Det handlar om vi också ska ha en full frikoppling eller om vi ska utnyttja möjligheten till koppling av produktionen. Det är ett antal val som är viktiga.

Vi går inte på något sätt före. När vi hör oss för hur det ser ut i andra medlemsländer märker vi att man bestämmer sig raskt och, kanske lite förvånande, mer radikalt än vad som framgick under förhandlingarna. Det är flera länder som redan har bestämt sig för full frikoppling den 1 januari 2005.

Vad gäller framtiden för jordbruket och vad vi kan göra för att värna om miljöintressen och intressen för en levande landsbygd ger den här reformen möjligheter. Den ger möjligheter att ge bonden ersättning för de kollektiva nyttigheter som vi medborgare vill betala för. Det handlar om att vi modellerar så att vi kan lägga mer pengar på miljö och landsbygdsutvecklingen. Det nationella kuvertet ger också en möjlighet att satsa på kvalitetsprodukter, marknadsföring och olika typer av miljöåtgärder. Den kontaktgrupp som vi har med företrädare för riksdagspartierna har bjudits in att fortlöpande ta del av de analyser som vi gör i departementet för att vi ska kunna få breda lösningar där vi känner att vi tar till vara de svenska intressena.

Att nu ta *fighten*, som Catharina Elmsäter-Svärd var inne på inledningsvis, är något vi gör på flera plan. Genomförandet av reformen är viktigt för att skapa en bra bas för det svenska jordbruket. Men det handlar också om att se på hela livsmedelssektorn. I går hade jag och Leif Pagrotsky ett möte med företrädare för livsmedelsföretagen och för primärproduktionen där vi diskuterade export. Det handlar inte bara om att vi svenska konsumenter ska få tillgång till de bra produkter som vi producerar i det svenska jordbruket. Det finns också möjligheter att nå

framgång på exportmarknader. Den svenska livsmedelsexporten har gjort succé under de senaste tio åren. Men det finns en stor potential att öka exporten. Det ska vi också ta vara på. Där gör jag ett antal olika insatser för närvarande genom att lyfta fram mervärdena i den svenska produktionen. Jag gör det i samband med olika mässor, olika lanseringar av svenska produkter.

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 52 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag delar ministerns inställning – jordbrukarna vill ha besked. Men tidsplanen är lagd inte med tanke på att kunna ge besked snabbt utan för att kunna fatta beslut snabbt och införa snabbt. Man kan ge besked utan att för den skull behöva börja införa det 2005. Det kan vara så att man i stället väljer att införa det 2006 och då får någon eller några välbehövliga månader för att göra ett väl genomarbetat jobb med hur vi implementerar den nya jordbrukspolitiken.

När ministern talar om hur vi ska implementera den är det pengar hit och pengar dit. Men jag vill påminna om en sak. Det är trots allt bara en fråga om att flytta pengar mellan olika näringsgrenar i det svenska jordbruket. Man kan inte både ha kakan och äta den. Flyttar man från en sektor för att stärka en annan innebär det att man försvagar den man flyttar ifrån. Det är oerhört viktigt att ha med sig.

Slutligen den fråga som jag inte fick svar på, förmodligen inte därför att den var otydlig, men ska jag upprepa den. Är det regeringens avsikt vid implementeringen av den nya jordbrukspolitiken att fullt ut nyttja möjligheterna till återföring av de svenska medlemsavgifterna genom medfinansiering från svensk sida? Ja eller nej?

Anf. 53 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Alla aktörer måste gemensamt skapa förutsättningar för att ett svenskt lantbruk ska överleva. Det krävs att Sveriges regering tydligt talar om ifall man vill ha ett livskraftigt svenskt jordbruk eller inte. Då räcker det inte bara med ord i regeringsförklaringen, utan det gäller att visa det i handling. Jag hoppas att det åtgärdsprogram som jordbruksministern talar om verkligen kommer att vara tydligt. Om jordbruksnäringen inte får positiva signaler från regeringen snart minskar incitamenten för att producera. Vad leder det i så fall till vad gäller de öppna odlingslandskapen? Jag känner ganska många jordbrukare som i dag står väldigt tveksamma till om de ska våga fortsätta att utöka sin verksamhet, bygga nytt och så vidare på grund av att priserna är som de är.

Importen har jag varit lite grann inne på. I dag importerar vi väldigt mycket slaktkyckling och griskött. Nötköttproduktionen har ju minskat från 80 % till 60 %. Jag tycker precis som jordbruksministern, att det är viktigt att vi ökar exporten. Det är viktigt att vår goda kvalitet kommer övriga konsumenter i världen till del. Där handlar det om att åstadkomma en positiv lösning.

Jag ser att etableringen av nya affärskedjor är positiv för konsumenterna som ofta ser på prislappen när de handlar, men det är i dag förödande för den svenska bonden. Alla vill köpa kvalitet, men när man står i butiken är det plånboken som styr.

Vad gäller det öppna landskapet och betande djur, som jag har nämnt tidigare, kan jag tala om att jag just i dag lämnat in en ny interpellation som handlar om betande djur. Om några veckor kommer vi att diskutera hästen, hoppas jag.

Anf. 54 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag kan försäkra att jag är mycket engagerad i att vi ska kunna implementera den reform som är beslutad på ett sådant sätt att vi tar till vara de svenska intressena. Det handlar om jordbrukets konkurrensvillkor. Det handlar om att också ta till vara de natur- och kulturmiljövärden som vi har i det svenska landskapet. Det handlar givetvis om att få en jordbrukspolitik som motsvarar det som konsumenterna efterfrågar. Det måste också ligga i bondens intresse. I ett vidare perspektiv har vi från svensk sida alltid värnat om den globala matsäkerheten. Det här är givetvis ingångsvärden när vi arbetar med de här frågorna.

När det gäller återföring av medel kämpar jag givetvis för att vi ska få tillbaks så mycket som möjligt av den kaka som vi bidrar med till EU:s budget. Det är en given utgångspunkt i arbetet.

Den reform som vi nu ska genomföra ger bonden frihetsgrader att inrikta sin produktion på det som man bedömer har de bästa förutsättningarna på marknaden.

Jag kan också säga till Jan Andersson att det handlar inte om att vi nu är helt inriktade på att vi ska genomföra den här reformen den 1 januari 2005. Däremot har vi lagt upp vårt utredningsarbete på ett sådant sätt att detta ska vara möjligt om vi bedömer att det är det som är bäst för de svenska intressena. Vi har det helt och hållet i vår hand att välja att vara tidigt ute på banan eller att välja den allra senaste tidpunkten som är 2007.

Allt detta ligger alltså i vår hand. Vi har ett arbete där vi jobbar brett tillsammans med alla partier i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2003/04:53 om lönehöjningar för generaldirektörer

Anf. 55 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Ulf Holm har för det första frågat finansministern om det är finansministerns bedömning att regeringen som ledande arbetsgivare bör ta hänsyn till samhällsekonomin förutsättningar när det gäller löneökningarna och för det andra om finansministern har gjort någon bedömning av vilka signaler de generellt mycket höga lönehöjningarna på ledande befattningshavare ger arbetsmarknadens parter inför den kommande avtalsrörelsen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Regeringen beslutar om lönen för generaldirektörer och andra chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen, till exempel landshövdingar, museidirektörer och rektorer vid universitet och högsko-

lor. Det rör sig om ca 220 personer. Lönesättningen ska medverka till att målen för verksamheten uppnås och att den bedrivs effektivt och rationellt. Lönesättningen grundas på överväganden om myndighetens storlek, ekonomiska faktorer, verksamhetens karaktär och komplexitet samt myndighetschefens arbetsuppgifter och lämplighet. Lönerna är – med undantag för landshövdingarna – individuellt bestämda, vilket innebär att man lägger stor vikt vid ledaregenskaper och förmåga att leda och utveckla verksamheten. Dessa riktlinjer har lagts fast i riksdagens så kallade verksledningsbeslut. De är avsedda att trygga en långsiktig försörjning av kvalificerade chefer i statlig verksamhet.

Den nu genomförda revisionen av lönerna för generaldirektörerna och övriga myndighetschefer innebär följande.

Löneökningarna för gruppen i sin helhet uppgår till ca 4,8 %. De är individuella i enlighet med de principer som redovisats. Bedömningar av vilka insatser de olika cheferna gjort ligger således till grund för hur stora lönehöjningarna blivit för olika individer. Cheferna för AMS och Riksskatteverket är båda ansvariga för mycket stora myndigheter och har ett krävande ansvarsområde. De utför enligt regeringens uppfattning sina arbetsuppgifter på ett förtjänstfullt sätt. Det har därför ansetts motiverat med en större löneökning för dessa två. Därutöver har endast ett fåtal myndighetschefer fått löneökningar som avsevärt överstiger genomsnittet. Dit hör bland annat ett antal kvinnliga myndighetschefer som utför sina arbetsuppgifter på ett utmärkt sätt. Detta har också skett som ett led i regeringens policy att eliminera osakliga löneskillnader mellan kvinnliga och manliga myndighetschefer. För övriga ligger löneökningarna på nivåer därunder. Det är alltså inte, som Ulf Holm påstår, fråga om generellt mycket höga löneökningar.

De nya lönerna gäller från och med den 1 april 2002. Tidpunkten sammanfaller med ikraftträdandet av det nu gällande ramavtalet mellan Arbetsgivarverket och de statsanställdas huvudorganisationer om löner med mera för arbetstagare hos staten. Avtalsperioden omfattar tiden fram till den 30 september 2004. Även tidigare har lönerevisionerna för myndighetscheferna genomförts vid tidpunkter som sammanfallit med då gällande avtal mellan Arbetsgivarverket och de statsanställdas huvudorganisationer.

Under hösten kommer de flesta myndigheter att under avtalsperioden ha genomfört två lönerevisioner till följd av avtalet för perioden 2002–2004 mellan Arbetsgivarverket och de statsanställdas huvudorganisationer. Regeringen har ännu inte tagit ställning till om någon ytterligare lönerevision för myndighetscheferna ska genomföras under avtalsperioden. Om det inte görs någon ny lönerevision före den 1 april 2004 kommer den nu genomförda revisionen således att omfatta två år. Det innebär att den årliga löneökningen i genomsnitt för de här cheferna blir ca 2,4 %.

Anf. 56 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Tack så mycket, vice finansministern, för svaret på interpellationen. Dock är jag inte riktigt tillfredsställd med svaret.

Konjunkturinstitutets bedömning är att det vore samhällsekonomiskt lämpligt med en lägre ökningstakt. Jag citerar vad Konjunkturinstitutet skriver: "Arbetslösheten skulle kunna sänkas varaktigt om arbetsmarknadens parter och dess medlare på såväl central, lokal och individuell

nivå i sitt faktiska agerande tar ännu större hänsyn till de samhällsekonomiska fördelarna med hög sysselsättning och låg arbetslöshet.” Just det faktiska agerandet är egentligen det som jag riktar in mig mest på.

Det pågår nu en debatt om att det stora löntagarkollektivet måste ta ett stort samhällsekonomiskt ansvar med lägre löneökningstakt än hittills. Samtidigt har regeringen i det faktiska utövandet gett signalen att det är okej med större löneökningar än så, därför att löneökningar på i snitt 4,8 % innebär i praktiken, som ministern sade, en betydligt högre löneökning än vad som rekommenderas.

Ministern betonade att löneökningen ska ligga på individuell nivå och hur viktigt det är med ledaregenskaper, förmåga att leda och utveckla verksamheter och så vidare. Men det argumentet kan ju lika mycket gälla för en varvsarbetare och en sjuksköterska. I alla arbeten som utförs är de här egenskaperna viktiga. Därför tycker jag inte att argumenten för och anledningarna till att vissa ska ha så pass mycket mer är tillräckliga.

Man kan göra en jämförelse med till exempel LO:s krav i den kommande avtalsrörelsen, att varje medlem ska ha minst 350 kr. LO-ordföranden har gått ut och sagt att 350 kr mer ska det vara och att om lönerna går upp för mycket leder det till arbetslöshet – 350 kr!

När det gäller de löneökningar som skett för chefer, till exempel cheferna för AMS och Riksskatteverket, har AMS-chefen fått en löneökning från 82 000 kr i månaden till 94 000 kr. Det innebär i reda pengar 12 000 kr. Det är för tusan lika mycket som många har som månadsinkomst! Förstår inte regeringen att det kan svida väldigt mycket i ögonen och att det sänder fel signaler till det stora löntagarintresset när personer får 12 000 kr mer i månadslön? Det viktiga är hur det faktiska agerandet uppfattas. Jag förstår att många är väldigt irriterade och har tappat förtroendet när man ser hur dessa personer dunkar varandra i ryggen och att redan välbetalda människor får väldigt mycket mer i lönekuvertet, för 12 000 kr är mycket i lönekuvertet.

Sedan tycker jag inte att man ska fästa sig alltför mycket vid procentsiffrorna heller. Riksdagsledamöterna fick 4,2 % löneökning. Det innebär 1 800 kr i månaden för mig. För en löntagare med 15 000 kr i månaden innebär 4,2 % bara 600 kr i månaden. Man kommer aldrig i kapp lönegapet mellan hög- och låginkomsttagare i det svenska samhället om man ska låsa fast sig vid procentsiffran. Egentligen borde låginkomsttagare ha betydligt mer än just en fastställd procentsiffra för att löneskillnaden ska minska.

Jag upprepar frågan: Vilka signaler ger den här löneökningen? Det hoppas jag att vice finansministern svarar på.

Anf. 57 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att vi kan föra en seriös diskussion om ett mycket viktigt ämne, nämligen statens arbetsgivarpolitik, statens ansvar för att den statliga förvaltningen ska kunna skötas på ett effektivt och rationellt sätt. Då är naturligtvis lönesättningen i den statliga förvaltningen också viktig. Men då måste vi reda ut fakta lugnt och sansat till att börja med, så att vi baserar oss på samma fakta och på riktiga fakta. Ulf Holm har uppenbarligen fått en rad saker om bakfoten. Jag ska försöka reda ut det.

Till att börja med säger Ulf Holm att 4,8 %, vilket är den höjning som gäller för de här cheferna under tvåårsperioden 2002–2004, är högre löneökningar än Konjunkturinstitutet rekommenderar. Det finns två saker att säga om det.

Konjunkturinstitutet talar om den kommande avtalsrörelsen, den som ligger framför oss. Vi talar om den period som är avslutad. Det är alltså inte jämförbara perioder. Dessutom är det på det viset att om vi jämför dem rekommenderar Konjunkturinstitutet en löneökningstakt i storleksordningen 3,2 %. Det jag sade i mitt svar på interpellationen var att dessa 4,8 % gäller för en tvåårsperiod, om vi inte gör ytterligare lönerevisioner, alltså måste vi dela med två. Då blir det 2,4 % per år. Det ligger alltså rejält under den nivå för löneökningar som Konjunkturinstitutet rekommenderar för det stora löntagarkollektivet. I den meningen är Ulf Holm fullkomligt ute i ogjort väder.

Jag hade förstått bättre om Ulf Holm var oroad över löneutvecklingen för de statliga cheferna, eftersom de betalas mindre än de stora löntagarkollektiven betalas. Det finns det anledning att fundera över. Som jag sade i svaret har inte regeringen tagit ställning till om vi ska genomföra en ytterligare lönerevision.

Att det finns skillnader mellan cheferna är helt och hållet i linje med de riktlinjer som riksdagen har lagt fast om hur vi bör se på lönesättning- en av cheferna för de statliga myndigheterna. Det är väldigt viktigt att vi säkrar en långsiktig försörjning av kvalificerade, duktiga ledare i statlig förvaltning. Jag utgår från att Ulf Holm som ledamot av riksdagen också värnar de riktlinjerna och den politiken. Det är därför också viktigt att kunna göra individuella bedömningar och särskilt premiera goda insatser och de myndighetschefer som har mycket stora ansvarsområden. Det är precis det som vi har gjort i det här fallet.

Jag tycker att det är beklagligt att Ulf Holm inte tar reda på fakta utan uppenbarligen reagerar ryggmärgsmässigt på kvällstidningsrubriker och väljer att använda ett så viktigt instrument i vår demokratiska arsenal som en interpellation i riksdagen för att vidarebefordra direkt vilseledande uppgifter om vad som har förevarit och som just utgör tidningsrubriker i kvällspressen. Det går mycket lätt att vända sig till riksdagens utredningstjänst eller gärna slå en signal till oss i Finansdepartementet. Vi står ständigt till förfogande för att öppet, tydligt och klart redovisa vad som är fakta i målet. Då hade vi kunnat undvika vad som annars lätt blir en rent populistisk för att inte säga vulgär debatt. I stället hade vi kunnat diskutera det som jag tycker att det finns all anledning att diskutera, hur vi säkrar en ansvarsfull arbetsgivarpolitik inom ramen för samhällsekonomiska ansvarsfulla ramar men som gör det möjligt att rekrytera till kvalificerade tjänster i statlig förvaltning.

Anf. 58 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Gunnar Lund pratar om populism, att undersöka fakta och att ta reda på verkligheten. Jag har utgått från tidningen Statstjänstemannen där det finns en förteckning över löneökningen. Du kan få en kopia sedan, men du kanske till och med har läst detta.

Tittar man på förteckningen, där inte alla de 220 personerna av förklarliga skäl är uppräknade, ser man att cheferna i genomsnitt får en löneökning på 5 %. Det står också klart och tydligt i tabellen att den

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

lägsta siffran för löneökning, om man säger så, står stackars säkerhetspolisens Jan Danielsson för. Han får bara 1,4 %. I övrigt är det inget som visar att det generellt skulle vara så pass låga löneökningar.

Jag tycker fortfarande att det ger fel signaler utåt. Det är egentligen det som är frågeställningen. Vi kan inte heller blunda för hur tidningar rapporterar därför att människor bygger upp förväntningar. Det visar på en skillnad när vi säger att man borde ha dämpade löneökningar samtidigt som denna grupp får generella löneökningar på närmare 5 %.

Nu är svaret att det här ska delas upp på två år. Det håller jag med om. Jag förstår det mycket väl. Men det betyder också att när man tittar över lönerevisionen andra gången är det i princip 0 % löneökning som gäller vid det tillfället, med vissa justeringar på det individuella planet kanske. Jag tycker att det ska finnas en individuell lönesättning. Men jag tycker att argumenten är så allmänt hållna, och jag tycker inte att det är ett tillräckligt bra argument för att vissa ska få så pass mycket mer i lönekuvertet när de redan har en så hög lön.

En bra sak i svaret som jag glömde tidigare är att man faktiskt premierar kvinnors chefslöner, för de ligger generellt lägre än männens. Det är ett gott tecken att man försöker utjämna löneskillnaden.

Men jag tycker fortfarande att de signaler som sänds ut inför den kommande avtalsrörelsen är fel. Jag har fått väldigt många mejl och frågor om hur vi kan tillåta det.

Jag tycker också att det är lite för mycket att plötsligt lägga ansvaret på mig som riksdagsledamot och säga att det egentligen är riksdagen som har beslutat om de här lönerna därför att det finns i instruktionerna till verksledningsbeslut. Det är trots allt regeringen som bestämmer de faktiska löneökningarna för de här 220 personerna.

Anf. 59 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Jag försöker på intet sätt springa ifrån något ansvar, tvärtom axlar regeringen det ansvaret. Jag vill bara peka på det faktum att det här är riktlinjer som riksdagen antog för 15 år sedan och som tillämpats sedan dess. De inrymmer en rad mycket vettiga principer, enligt regeringens bedömning. Jag förutsätter att det är riksdagens bedömning också. De inbegriper bland annat principer om individuell lönesättning, som jag tror är väldigt viktiga att hålla på om vi ska få de kvalificerade chefer som vi behöver i statlig förvaltning.

Jag tycker fortfarande att Ulf Holm verkar ha svårt att hålla ordning på fakta i målet. Det går väl strängt taget inte att hävda, hur mycket man än viftar med tidningsartiklar, att ökningarna är för höga och att de är högre än för övriga kollektivet om sakförhållandet är det motsatta.

Utslaget över en tvåårsperiod kommer det här, om ingen ytterligare lönerevision sker, att resultera i genomsnittliga löneökningar på 2,4 % per år. Finns det någon anledning att oro sig så är det väl snarast över att ökningarna är så pass låga, så pass modesta.

Självklart är det på det viset att det uppmärksammas, det har med all rätt också skett, att det för några enskilda individer är ansevärda löneökningar som har ägt rum. Men de är helt motiverade. Det är för sådana chefer som har ett särdeles stort ansvarsområde och som vi därför anser, och har ansett en längre tid, måste komma högre upp om man jämför dem med sina kolleger. Vi har premierat ett antal mycket duktiga kvinnor

i en allmän strävan att utjämna de löneskillnader som allttjämt finns också inom den statliga förvaltningen. Jag tycker att det här är ytterst rimliga beslut.

Jag kan inte annat än fortsätta att beklaga att det Ulf Holm gör är att han tar fasta på några rubriker i kvällstidningar och baserar sitt politiska agerande på det. Det tycker jag är trist. Han talar om att den här typen av löneutveckling för cheferna i den statliga sektorn odlar fram en vi-och-de-känsla. Men om det är någon som bidrar till att piska upp en stämning av vi-och-de så är det väl Ulf Holm själv genom att på ett helt vilseledande sätt lyfta fram ett enskilt element i en större bild? När man tittar på den större bilden är det här mycket välmotiverat och helt i enlighet med riktlinjerna för hur lönesättningen för våra högre chefer bör äga rum.

Jag beklagar att vi måste föra en debatt på den nivån. Jag tycker att vi ska höja oss över det. Jag välkomnar en seriöst inriktad debatt om arbetsgivarpolitiken, och jag vill gärna höra några konstruktiva idéer om hur vi lämpligen gemensamt ska förfara för att säkra att vi fortsatt kan räkna med duktiga, kvalificerade chefer och ledare i statlig förvaltning. Det värnar jag och regeringen väldigt mycket om.

Anf. 60 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Givetvis måste vi ha duktiga personer på ledande befattningar. Men vi måste också ha duktiga personer på verkstadsgolvet, på sjukhusen, i skolorna. Naturligtvis måste vi det. Det är inte det jag ifrågasätter. Det jag ifrågasätter är vilka signaler det här ger inför avtalsrörelsen. Ofta är det så att man går ut och säger att vi måste ha lägre löneökningar för annars klarar vi inte kampen mot arbetslösheten. Jag kan delvis hålla med om det.

Jag tror att Gunnar Lund och jag är helt överens om att det finns vissa grupper i samhället som bör ha en högre löneökning. Det gäller till exempel vissa kvinnodominerade yrken, låglöneyrken. Men det jag vill åt är den signal det blir med så kraftiga löneökningar som några har fått. Det har varit upp till 15 % och, när man omsätter detta, 12 000 kr i lönekuvertet. Gunnar Lund kan ju inte påstå att de signalerna inte finns.

Dessutom citerar jag inte kvällspressen. Jag har studerat Statstjänstemannaförbundets facktidning. Det tycker jag inte är detsamma som kvällspressen. Statstjänstemännens facktidning brukar vara väldigt mycket mer saklig.

Jag vill att regeringen ska föregå med gott exempel när det gäller lönesättning. Ett gott exempel tycker jag inte det är att ge de signaler som har kommit ut om att höja lönerna för vissa med så pass mycket.

Sedan är också frågan vad som händer inför nästa omprövning, som väl bör ske någon gång i början av nästa år, skulle jag tro. Jag tolkar ministrarnas svar som att det generellt sett i princip inte blir några fler löneökningar för de här 222 personerna.

Anf. 61 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Jag tycker att jag med all önskvärd tydlighet har visat för Ulf Holm och andra att den lönesättning vi har genomfört för våra myndighetschefer på alla sätt har en samhällsekonomiskt ansvarsfull inriktning. Vi har i själva verket än så länge lagt oss lägre, väsentligt lägre vill

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

jag påstå, än vad övriga löntagarkollektiv har fått ut. Det måste Ulf Holm ta till sig.

Jag tycker att det vore klädsamt om Ulf Holm i den här debatten helt enkelt erkände att han här har varit ute i rejält ogjort väder. Ulf Holm har i sin interpellation gjort en jämförelse mellan kommande avtalsrörelse och en period som snart har löpt till ända. Det är alltså en felaktig period som används. Han talar i sin interpellation om generellt mycket höga löneökningar, vilket är grovt felaktigt. Det är helt och hållet en vilseledande information till allmänheten och i den debatt vi för. Jag tycker att det är uppenbart att Ulf Holm är ute i ogjort väder och att han själv spår på de motsättningar han talar om, de som skulle ha späts på av den här lönesättningen. Jag finner det ytterst olyckligt, och jag hoppas att vi vid ett annat tillfälle kan föra en mer seriöst inriktad diskussion om statens arbetsgivarpolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2003/04:66 om barnkonventionen och myndigheter

Anf. 62 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin har frågat mig om jag att avser att verka för att alla statliga myndigheter får i uppdrag att införa barnkonsekvensanalyser enligt den modell som har utarbetats av Barnombudsmanen samt om jag avser att verka för att de statliga myndigheterna får de resurser och den hjälp de behöver för att implementera barnkonsekvensanalyser i sina verksamheter på ett kvalitativt bra sätt.

Det är nu fem år sedan regeringen formulerade den strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige som en enhällig riksdag ställde sig bakom 1999. Arbetet har varit framgångsrikt inom ett flertal områden, medan det inom andra återstår mycket att göra för att barns och ungas rättigheter och intressen ska beaktas och respekteras. Detta gäller både för den kommunala och den statliga nivån.

Barnombudsmannens centrala kunskaps- och metodutvecklingsarbete inom ramen för strategin har sammanfattats och utvärderats i den rapport till regeringen som Kerstin-Maria Stalin också refererar till. Berörda aktörer i myndigheter, landsting/regioner och kommuner visar, enligt BO, ett allt större intresse för barnkonventionen. Men de behöver fortsatt stöd med att omsätta teorin i praktiken. Barnkonventionsarbetet inom såväl BO:s tidigare pilotmyndigheter som inom andra myndigheter har kommit olika långt.

När det gäller barnkonsekvensanalyser tror jag att det är viktigt att vara ödmjuk och ta fasta på att varje verksamhet måste få utveckla sina egna instrument och arbetssätt eftersom det är i den egna verksamheten man känner till förutsättningarna och möjligheterna för att göra sådana analyser. Kompetensen att göra en analys av ett beslut ur ett barnperspektiv ligger hos varje enskild myndighet, och det är medarbetarnas ansvar att bedöma när sådana analyser är meningsfulla. Kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan de olika medarbetarna är nödvändigt. Ett fortsatt utvecklingsarbete måste därför ske inom och mellan olika myndig-

heter för att processen ska föras vidare. I detta arbete kan den modell som Barnombudsmannen har tagit fram tjäna som ett praktiskt och värdefullt verktyg.

Jag tror dock inte vi når framgång med mindre än att berörda tjänstemän först har kunskap och medvetenhet om barnkonventionen och dess intentioner, liksom att det finns en förankring och vilja till förändring i verksamhetens ledning. Min erfarenhet är att de myndigheter som har kommit längst i sitt arbete inte har gjort det på grund av ökade resurser utan snarare på grund av att det har funnits en vilja och insikt om att ändra attityder och synsätt kring barns rättigheter och behov och vad ett barnperspektiv kan betyda för den egna verksamheten.

Ett av regeringens viktigaste verktyg när det gäller att driva på barnkonventionsarbetet är Barnombudsmannen. BO har sedan den 1 juli 2002 fått ett tydligt mandat att driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av konventionen, ökade ekonomiska resurser samt rättsliga befogenheter att kalla till sig företrädare för kommun, landsting och myndigheter för att efterhöra hur barnkonventionsarbetet fortskrider. Detta innebär sammantaget att BO har goda förutsättningar att fortsätta att driva utvecklingsarbetet framåt.

Det är självklart att staten ska föregå med gott exempel när det gäller att integrera ett barnperspektiv i det offentliga beslutsfattandet, och det finns all anledning för regeringen att ställa höga krav på myndigheterna i denna fråga. Ett femtiotal myndigheter inom såväl rätts- och exekutionsväsendet, totalförsvaret, som trafik- och samhällsplaneringen samt inom den sociala omsorgen och hälso- och sjukvården har därför i regleringsbrevet för år 2003 fått i uppdrag att beakta och utveckla ett barnperspektiv i sina verksamheter. Återrapportering kommer huvudsakligen att ske i årsredovisningarna som inkommer till februari 2004. Mot bakgrund av dessa redovisningar avser jag att göra uppföljningar av hur långt barnkonventionsarbetet har fortskridit inom olika sektorer och utifrån detta överväga vilka åtgärder som kan behövas för att förbättra såväl mål- och resultatstyrningen som stödet till myndigheterna.

Det pågår för närvarande också ett arbete med att se över den nationella strategin för barnkonventionens förverkligande. Jag avser att inom kort återkomma till riksdagen med en vidareutvecklad strategi för det fortsatta arbetet med att genomföra barnkonventionen. Utgångspunkten för det fortsatta strategiska arbetet är att vidareutveckla och fördjupa arbetet med att göra barnkonventionen till bas i alla frågor som rör barn och unga. Det fortsatta utvecklingsarbetet inom den statliga sektorn kommer att uppmärksammas särskilt.

Anf. 63 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Jag hade hoppats att läktaren skulle vara full. Men det är i alla fall två åhörare, så att det inte blir alltför ödsligt i den här jättesalen. Jag lärde mig i går att den är 700 kvadratmeter.

I svaret säger statsrådet att jag frågar *om* statsrådet ska medverka. Det gjorde jag faktiskt inte, utan jag frågade på vilket sätt eftersom jag förutsatte att statsrådet skulle medverka.

Statsrådet säger att man måste var lite ödmjuk och att varje verksamhet måste få utveckla sitt eget arbetssätt. Det ligger väldigt mycket i det. Men jag har också hållit mig mycket till en skrift från Barnombudsman-

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

nen som jag tycker är mycket bra och mycket lärorik. Det sägs där att för att barnkonsekvensanalyser ska kunna utvecklas och användas på ett fruktbart sätt är det viktigt att det inte görs godtyckligt och alltför ytligt och att det därför måste finnas utvecklade system och stödjande strukturer för hur arbetet ska gå till, så att det inte blir något som enbart är upp till enskild tjänsteman att hantera.

Jag tror inte att statsrådet menade att det ska ske ytligt. Men det är väldigt viktigt att det finns en struktur i detta.

Det är klart att det är viktigt med vilja och engagemang, men det måste också få kosta.

Jag vill citera vad Barnombudsmannen har skrivit när det gäller att börja ett arbete med att implementera barnkonventionen och lära myndigheterna vad barnkonventionen är och att ändra attityder. Där står följande:

”Denna inledande del av samarbetet med myndigheterna har tagit mycket tid i anspråk, det har i något fall rört sig om så många som åtta planeringstillfällen. Under 2001 sammanträffade BO med pilotmyndigheterna vid sammanlagt 58 tillfällen. Vid 30 av dessa möten planerades utbildningarnas innehåll och genomförande. Vid 28 tillfällen genomfördes utbildningar. Fyra av utbildningarna riktade sig till hela den aktuella myndighetens ledningsgrupp.”

Av detta förstår man hur mycket tid och kraft det går åt, och det är klart att det kostar pengar. Det behövs alltså även extra tillskott. Det kan man inte bara slå bort.

Jag träffade Barnombudsmannen tillsammans med den tvärpolitiska barngruppen den 23 oktober. Det var en väldigt bra träff, och jag märkte att Barnombudsmannen har mycket bra kunskap om barn och ett jätteen-gagemang. Men det är lite konstigt att det känns som om det bara är barnombudsmansmyndigheten som ska utföra denna utbildning för myndigheterna. Myndigheten har väldigt mycket att göra. Myndigheten ska ge utbildning till rättsväsendet, när det gäller arbetsmiljön i skolan, idrott, mobbning, flyktbarn, funktionshindrade barn, barn i vårdnadstvister – alltså sådant som berör väldigt många myndigheter. Man är tvungen att prioritera hårt, och säger att man prioriterar rättsväsendet – i första hand domare, åklagare och nämndemän. Och i skolan prioriterar man för närvarande tonåringar. Allt som allt har barnombudsmansmyndigheten 16 miljoner i budget och 23 anställda, och det känns som om man har ett nästan oöverstigligt arbete att göra. Jag vill därför höra lite mer om resurserna.

Anf. 64 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag delar helt och hållet Kerstin-Maria Stalins uppfattning att detta är ett viktigt och centralt arbete som kräver oerhört stora insatser. Vi är helt överens om det. Därför har vi också förstärkt Barnombudsmannen under de senaste åren, inte bara när det gäller lagstiftningen utan också när det gäller pengar därför att det är viktigt. Men det är också viktigt att se att Barnombudsmannen har till uppgift att driva på arbetet. Det undantar inte myndigheternas ansvar för att genomföra detta arbete. Jag menar att varje myndighet måste ta sitt ansvar för att driva på detta arbete. De ska få hjälp, och de ska få veta hur man kan göra, och Barnombudsmannen ska kunna bistå med det. Men det är en fullständigt

orimlig uppgift att lägga allt detta på Barnombudsmannen. Så ska det inte heller vara. Därför har vi tryckt på detta och också gett klara uppdrag i regleringsbrevet till de olika myndigheterna att de ska ta detta ansvar.

Självklart kommer det att gå åt mycket tid och kraft i de myndigheter som satsar på detta och gör detta på ett bra sätt. Men jag tror inte att det kräver extra tillskott av resurser. Det som jag och regeringen vill uppnå där är att man i det ordinarie arbetet har ett sådant arbetssätt att man integrerar ett barnperspektiv och arbetar enligt den struktur och den modell som Barnombudsmannen har tagit fram och som naturligtvis kan anpassas utifrån de olika förhållanden som man arbetar utifrån.

Jag väntar på en ny sådan rapport från Barnombudsmannen. Jag väntar också på redovisningar från myndigheterna kring hur detta arbete har gått under 2003. Då kan vi få en färskare uppföljning av vad som har hänt under de senaste åren.

Låt mig säga att den senaste rapporten som vi har visar att det är några saker som man ändå kan beteckna som framgångsfaktorer i detta arbete. En sådan är engagemanget – att vi har en ledning i myndigheterna som tycker att detta är viktigt och prioriterar det. Det handlar om hur man kan få in barnperspektivet i de styrdokument som man har som mycket styr myndighetens arbete. Det handlar om utbildning. 21 myndigheter hade enligt rapporten 2002 genomfört utbildning när det gäller barnkonventionsarbetet. Det här har gått vidare, och fler har gjort det.

Man utgår från befintliga arbetsprocesser. Vid det tillfället var det 19 myndigheter som tog med barnkonsekvensanalyser i sitt ordinarie arbete, och det är säkert betydligt många fler som gör det.

Det handlar om att följa upp, utvärdera och överföring av erfarenheter. Det är viktigt att kunna peka på dessa framgångsfaktorer som en stimulans till myndigheterna för att de ska ta sitt ansvar och visa att det går att skapa förändring på ett sådant sätt att det blir naturligt och upplevs som en tillgång i arbetet.

Anf. 65 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Jag håller med. Men utbildning kostar ju ändå pengar. Att ändra attityder och lära sig förstå går inte av sig själv, utan man måste ha utbildning och där är ledningen viktig. BO har också koncentrerat sig på att börja med att utbilda chefer.

Det är bra att Barnombudsmannen har fått ökade befogenheter så att man kan kalla till sig dem som behöver utbildning. Det är en jättefin sak.

Sedan kunde man ge regeringen och Barnombudsmannen lite ytterligare hjälp, och det skulle jag vilja höra lite om. Jag har väckt samma motion två eller tre gånger – jag minns inte riktigt – om en barnbilaga till statsbudgeten. Motionen avstyrktes i vanlig ordning i utskottet. Men den avstyrktes med orden att regeringen år 2004 ämnar att lämna en redovisning om barn och ungdomar som ett komplement till statsbudgeten på de olika politikområdena. Det blev jag jätteglad för. Då närmar vi oss detta med barnbilaga. Jag vågade därför låta bli att reservera mig, utan jag nöjde mig med att skriva ett yttrande om att jag ville följa upp detta.

Nu undrar jag om ministern tycker att vi är på väg mot en barnbilaga. Har jag tolkat detta rätt?

Prot. 2003/04:28
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 66 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin har ju ett mycket stort engagemang inom det här området. Hon har skrivit en rad olika motioner, frågor och interpellationer i frågan, så vi har haft möjlighet att diskutera den, vilket jag tycker är väldigt bra.

Detta med barnbilaga kommer att bli verklighet 2004, och det ska utformas på följande sätt: När nu riksdagen har fattat sitt beslut om budgeten för nästa år tänker vi i regeringen presentera en bilaga för riksdagen där vi systematiskt går igenom budgetpropositionen och de olika förslagen, och sedan beskriver vi budgeten ur ett barnperspektiv.

Anledningen till att detta inte finns med som en bilaga till årets budgetproposition är den erfarenhet som vi har dragit av det arbete som under några år har pågått i Norge. Där har man ändrat arbetssätt och gått in för den här modellen, att efteråt göra en redovisning på det sätt som vi nu gör. Vi tycker att det är klokt att lära av andras erfarenheter. Jag hoppas mycket på att detta ska visa sig vara ett bra sätt att arbeta på när det gäller budgetpropositionen och barnbilagan.

Jag säger också i mitt interpellationssvar att vi just nu håller på att bereda strategin för genomförandet av barnkonventionen. Det är min förhoppning att jag mycket snart kan komma tillbaka till riksdagen med en skrivelse i denna fråga. Då får vi också tillfälle att stämma av strategiarbetet för genomförandet. Den har nu gällt ett tag, och nu handlar det om att stämma av och också se hur vi ska kunna fördjupa och utveckla arbetet inom det här området.

Vi måste hela tiden löpande följa upp och utvärdera det som vi gör och sedan se hur vi ska göra för att verkligen kunna mäta och läsa av att de insatser som vi gör verkligen märks i barns vardag. Hur kan vi mäta om det gör någon skillnad? Jag återkommer mycket snart med skrivelsen om hur vi ska kunna förverkliga barnkonventionen på olika nivåer. Intresset är mycket stort. Nu handlar det om att ta ytterligare steg och verkligen se till att detta får ett bra genomslag på alla olika nivåer som kan vara berörda i samhället.

Anf. 67 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Intresset är mycket stort, och det är bra. Jag kommer att ropa hurra den dag man tar barnkonventionen på allvar.

Barnombudsmannen uttryckte sig så här: Tänk, att vi fortfarande har mobbning i våra skolor. Det är inte klokt. Varför har vi det? Är det så att vi kanske till och med tillåter det? Hon sade att agan är avskaffad i Sverige, men mobbning är inte avskaffad.

Vi har ett gigantiskt jobb framför oss. Det är bra som statsrådet säger, att vi ska dra lärdomar från andra, så vi inte behöver uppfinna hjulet själva. Barnbilaga i sig är en sak, men om den inte blir bra då är den ju ingenting värd. Ska vi ha barnbilaga ska det vara en bra barnbilaga som säger någonting, som betyder någonting och som får effekt.

Slutligen vill jag bara fråga vad du har för synpunkt på barnkonventionen som lag. Jag har varit med och skrivit en motion också om det, och det beror på att barnkonventionen har åsidosatts så ofta att man börjar bli lite trött. Det finnas annat som går före barnkonventionen, bland annat när det gäller flyktingbarn. Det är nästan så att man tänker: Varför har vi ratificerat barnkonventionen när den ändå inte följs? Finland är ett annat

land som har gjort barnkonventionen till lag. Jag skulle vilja höra lite synpunkter på detta.

Prot. 2003/04:28
14 november

Anf. 68 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Man kan integrera ett barnperspektiv på många olika sätt. Det handlar om att hitta de metoder och de åtgärder som ger bäst resultat och som verkligen gör att det märks en skillnad i barns och ungdomars vardag. Det är ju det som är syftet.

Min principiella hållning i frågan om barnkonventionen ska göras om till lag är att jag tycker att det är mycket bättre att integrera ett barnperspektiv i den lagstiftning som vi har än att det införs en separat lag.

Grunden för att kunna göra en bedömning utifrån barns bästa är det som finns i lagstiftningen. Vi har det inom socialtjänstlagen, inom lagen om vård av unga, inom föräldrabalken och inom utlänningslagen. Där har det ju skett förändringar i paragraferna. Det har gjorts tillägg om vikten av att väga in barnets bästa i de bedömningar som ligger till grund för de beslut som fattas.

När dessa bestämmelser sedan tillämpas ska det göras en prövning av hur beslutet direkt påverkar barn. Det ställs andra krav på beslutsfattaren att göra barnkonsekvensanalys utifrån den lagstiftning som vi har. Jag tror att det är ett mycket bättre sätt att arbeta på.

Utifrån de erfarenheter som finns hitintills är jag inte övertygad om att det är bättre att göra barnkonventionen till lag. Jag vet hur viktigt det är att de människor på myndigheter, i kommuner och landsting som tillämpar denna lagstiftning arbetar utifrån barnets bästa i den aktuella verksamheten. Det tror jag att vi kan uppnå på ett annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM21 Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tullens roll i den integrerade förvaltningen av de yttre gränserna, till skatteutskottet

2003/04:FPM22 Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska kommittén om en enkel och papperslös miljö för tullen och handeln, till skatteutskottet

2003/04:FPM23 Kommissionens förslag till ändring i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen, till skatteutskottet

2003/04:FPM28 Reducerade mervärdesskattesatser KOM(2003)397 till skatteutskottet

*Svar på
interpellationer*

16 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2003/04:30 till socialutskottet

17 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2003/04:33 Ändringar i reglerna om framskjuten
beskattning vid andelsbyten, m.m.
2003/04:Sk25 av Lennart Hedquist m.fl. (m, fp, kd, c)
2003/04:Sk26 av Lennart Hedquist m.fl. (m)
2003/04:Sk27 av Roger Tiefensee m.fl. (c)

18 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 14 november

2003/04:105 av *Rosita Runegrund* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Skatt för ideella föreningar

2003/04:106 av *Christer Nylander* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Skånsk växtkraft och Sveriges tillväxtpolitik

2003/04:107 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Avskaffande av reklamskatten

2003/04:108 av *Chatrine Pålsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Vissa sexualbrottsfrågor

2003/04:109 av *Viviann Gerdin* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Fakturabedrägeri

2003/04:110 av *Anna Grönlund* (fp) till miljöminister Lena Sommestad
Miljöbalken

2003/04:111 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till miljöminister Lena Sommestad

Buller, miljöbalken och byggandet i Stockholm

2003/04:112 av *Erik Ullenhag* (fp) till statsrådet Hans Karlsson

Den enskildes makt över arbetstiden

2003/04:113 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Rovdjursfrågan

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 november.

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 november

2003/04:255 av *Marie Wahlgren* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Telemuseums framtid

2003/04:256 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Valsedlar

2003/04:257 av *Mona Berglund Nilsson* (s) till utbildningsminister Thomas Östros
Utbildningsmöjligheter för omvårdnadspersonal

2003/04:258 av *Marie Wahlgren* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
De tekniska museernas roll för ungas teknikintresse

2003/04:259 av *Luciano Astudillo* (s) till utbildningsminister Thomas Östros
Forskningsanslag till Malmö högskola

2003/04:260 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Utredning om skydd för den personliga integriteten

2003/04:261 av *Bo Bernhardsson* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Tingsrätten i Ystad

2003/04:262 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Vaktbolag för hotade kvinnor

2003/04:263 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Utländska studenters möjlighet till arbete

2003/04:264 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Brister inom den palestinska myndigheten

2003/04:265 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Nedläggningen av FN:s nordiska informationskontor

2003/04:266 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Turkiet och religionsfriheten

2003/04:267 av *Luciano Astudillo* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Fredssamtal i Colombia

2003/04:268 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Miljöflyktingar

2003/04:269 av *Rosita Runegrund* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Konflikten i Uganda

2003/04:270 av *Jörgen Johansson* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Lika rätt för alla landsting

2003/04:271 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Byggandet i Stockholm

2003/04:272 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till näringsminister Leif Pagrotsky
Framtiden för slakteribranschen
2003/04:273 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till näringsminister Leif Pagrotsky
Hållbar tillväxt för att undvika miljökatastrofer i Tuvalu
2003/04:274 av *Lars Ångström* (mp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Vattenfall och vindkraften
2003/04:275 av *Marie Engström* (v) till finansminister Bosse Ringholm
F-skattsedel
2003/04:276 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Öronmärkta pengar och lokalt trafiksäkerhetsarbete
2003/04:277 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Oseriösa näringsidkare och konsumentskydd
2003/04:278 av *Karin Granbom* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Utveckling av ej kommersiellt gångbara läkemedel
2003/04:279 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Vattenfalls återstartande av gammalt oljekraftverk
2003/04:280 av *Annelie Enochson* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Biståndsmedel till den palestinska myndigheten
2003/04:281 av *Ulla Löfgren* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky
Byte av elleverantör
2003/04:282 av *Karin Thorborg* (v) till statsrådet Ulrica Messing
Frimärksförsäljning hos Svensk Kassaservice
2003/04:283 av *Martin Andreasson* (fp) till statsrådet Pär Nuder
Åldersgräns för statliga uppdrag

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 november.

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 12 november

2003/04:171 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Pär Nuder
Administrativa strukturer i Öresundsregionen
2003/04:212 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Tolkningen av GATS-avtalet
2003/04:218 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Kvinnors asylskäl
2003/04:219 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Tolkning och rättssäkerhet
2003/04:220 av *Ewa Björling* (m) till statsrådet Carin Jämtin
Hivambassadörens uppdrag

2003/04:222 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Kunskap om sexualbrott i domstolarna

Prot. 2003/04:28
14 november

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 november.

21 § Kammaren åtskildes kl. 12.29.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 11 § anf. 42 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 §	Avsägelse	1
2 §	Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet.....	1
3 §	Meddelande om ändrad vöringstid och ändringar i ärendepånen.....	1
4 §	Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	2
5 §	Svar på interpellation 2003/04:56 om romska kvinnor i Slovakien	2
	Anf. 1 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	2
	Anf. 2 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	3
	Anf. 3 INGER RENÉ (m).....	4
	Anf. 4 MARTIN ANDREASSON (fp).....	5
	Anf. 5 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	6
	Anf. 6 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	6
	Anf. 7 INGER RENÉ (m).....	7
	Anf. 8 MARTIN ANDREASSON (fp).....	7
6 §	Svar på interpellation 2003/04:60 om kampen för demokrati och social rättvisa i Zimbabwe.....	8
	Anf. 9 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	8
	Anf. 10 LARS OHLY (v).....	9
	Anf. 11 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	10
	Anf. 12 LARS OHLY (v).....	11
7 §	Svar på interpellation 2003/04:64 om kurdernas situation i Irak	12
	Anf. 13 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	12
	Anf. 14 ANA MARIA NARTI (fp).....	13
8 §	Svar på interpellationerna 2003/04:74 och 75 om den nationella insatsstyrkan inom polisen	13
	Anf. 15 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	13
	Anf. 16 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	14
	Anf. 17 RAGNWI MARCELIND (kd).....	15
	Anf. 18 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	16
	Anf. 19 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	17
	Anf. 20 RAGNWI MARCELIND (kd).....	17
9 §	Svar på interpellation 2003/04:76 om kampen mot terrorismen.....	18
	Anf. 21 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	18
10 §	Svar på interpellation 2003/04:91 om ägarlägenheter.....	20
	Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	20
	Anf. 23 BO KÖNBERG (fp).....	20
	Anf. 24 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	20
	Anf. 25 BO KÖNBERG (fp).....	21
	Anf. 26 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	21
11 §	Svar på interpellationerna 2003/04:85 och 86 om åtgärder mot terror riktad mot demokrati och näringsfrihet.....	21

Anf. 27	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	21
Anf. 28	SONJA FRANSSON (s)	23
Anf. 29	JAN ANDERSSON (c)	24
Anf. 30	HELI BERG (fp)	24
Anf. 31	HENRIK VON SYDOW (m)	25
Anf. 32	JOHNNY GYLLING (kd)	26
Anf. 33	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	27
Anf. 34	SONJA FRANSSON (s)	27
Anf. 35	JAN ANDERSSON (c)	28
Anf. 36	HELI BERG (fp)	29
Anf. 37	HENRIK VON SYDOW (m)	29
Anf. 38	JOHNNY GYLLING (kd)	30
Anf. 39	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	30
Anf. 40	SONJA FRANSSON (s)	31
Anf. 41	JAN ANDERSSON (c)	32
Anf. 42	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	32
12 §	Svar på interpellationerna 2003/04:29 och 38 om frikopplingsreformen	32
Anf. 43	Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s)	32
Anf. 44	JAN ANDERSSON (c)	34
Anf. 45	BIRGITTA SELLÉN (c)	35
Anf. 46	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	36
Anf. 47	Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s)	37
Anf. 48	JAN ANDERSSON (c)	38
Anf. 49	BIRGITTA SELLÉN (c)	38
Anf. 50	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	39
Anf. 51	Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s)	40
Anf. 52	JAN ANDERSSON (c)	41
Anf. 53	BIRGITTA SELLÉN (c)	41
Anf. 54	Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s)	42
13 §	Svar på interpellation 2003/04:53 om lönehöjningar för generaldirektörer	42
Anf. 55	Statsrådet GUNNAR LUND (s)	42
Anf. 56	ULF HOLM (mp)	43
Anf. 57	Statsrådet GUNNAR LUND (s)	44
Anf. 58	ULF HOLM (mp)	45
Anf. 59	Statsrådet GUNNAR LUND (s)	46
Anf. 60	ULF HOLM (mp)	47
Anf. 61	Statsrådet GUNNAR LUND (s)	47
14 §	Svar på interpellation 2003/04:66 om barnkonventionen och myndigheter	48
Anf. 62	Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	48
Anf. 63	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	49
Anf. 64	Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	50
Anf. 65	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	51

Anf. 66 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	52
Anf. 67 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	52
Anf. 68 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	53
15 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	53
16 § Hänvisning av ärende till utskott	54
17 § Bordläggning.....	54
18 § Anmälan om interpellationer	54
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	55
20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	56
21 § Kammaren åtskildes kl. 12.29.	57

